

Ympäristökasvatus Heinolan kaupungissa

Nykytila ja kehitys

LAB-ammattikorkeakoulu

Insinööri (AMK), Energia- ja ympäristötekniikka

2023

Emma Husu

Tiivistelmä

Tekijä(t) Emma Husu	Julkaisun laji Opinnäytetyö, AMK	Valmistumisaika 2023
	Sivumäärä 30	
Työn nimi Ympäristökasvatus Heinolan kaupungissa Nykytila ja kehitys		
Tutkinto ja koulutusala Insinööri (AMK), ympäristö- ja energiatekniikka		
Toimeksiantajaorganisaatio (jos opinnäytetyöllä on toimeksiantaja) Heinolan kaupunki		
Tiivistelmä <p>Opinnäytetyön tavoitteena on selvittää, miten ympäristökasvatusta tällä hetkellä toteutetaan, miten tärkeänä sitä pidetään ja miten sitä voitaisiin lähteä kehittämään Heinolan kaupungissa. Opinnäytetyössä käytiin läpi ympäristökasvatuksen historiaa, keskeisiä teemoja ja malleja. Haastattelujen avulla kartoitettiin ympäristökasvatuksen nykytilaa ja kehitysmahdollisuuksia Heinolassa. Haastattelut olivat puolistrukturoituja teemahaastatteluja ja niitä pidettiin seitsemän, joko Teams-sovelluksen kautta tai sähköpostin välityksellä. Aineistoa analysoitiin sisälönanalyysin avulla.</p> <p>Osana opinnäytetyötä luotiin ja lähetettiin myös hankesuunnitelma ja rahoitushakemus, ELY-keskuksen myöntämään ympäristöministeriön ja maa- ja metsätalousministerien avustukseen ympäristökasvatuksen ja -valistuksen hankkeille yhteistyössä Heinolan kaupungin ympäristösuojeluvastaavan Tarja Laitisen kanssa.</p> <p>Haastatteluissa nousi esiin ympäristökasvatuksen tärkeys ja kehityksen välttämättömyys sekä resurssien puute ja yhteistyön tärkeys. Ympäristökasvatus Heinolassa jää lähinnä koulujen ja päiväkotien vastuulla ja kehittämiseen vaaditaan monialaista, toimialat ylittävää yhteistyötä. Kehityksen on oltava koko kaupungin yhteinen projekti.</p>		
Asiasanat ympäristökasvatus, kestävä kehitys, Heinola		

Abstract

Author(s) Emma Husu	Type of Publication Thesis, UAS	Published 2023
	Number of Pages 30	
Title of Publication Environmental education in Heinola Current state and development		
Degree, Field of Study e.g. Engineer (UAS), Environmental and energy engineering		
Organisation of the client (if the thesis work is commissioned by another party) City of Heinola		
Abstract <p>The objective of the thesis is to find out how environmental education is currently implemented, how important it is considered and how it could be developed in the city of Heinola. The thesis reviewed the history, the central themes, and models of environmental education.</p> <p>The current state and development opportunities of environmental education in Heinola were mapped with interviews. The interviews were semi-structured, face-to-face interviews through Teams or question-answer interviews via email. The collected data was analyzed by content analysis.</p> <p>As a part of the thesis a project plan and a funding application were also created and submitted for funding for environmental education and enlightenment projects. They were made in collaboration with Tarja Laitinen from the city of Heinola. Funding comes from the Ministry of the Environment and the Ministry of Agriculture and Forestry of Finland, and is granted by the Centre for Economic Development, Transport, and the Environment.</p> <p>In the interviews, the importance of environmental education and the inevitability of development as well as the lack of resources and the importance of cooperation emerged. Environmental education in Heinola is mostly the responsibility of schools and kindergartens. Development requires multidisciplinary, cross-sectoral cooperation. The development must be a joint project of the entire city.</p>		
Keywords environmental education, sustainable development, Heinola		

Sisällys

1	Johdanto.....	1
2	Ympäristökasvatuksen teoriaa	2
2.1	Ympäristökasvatuksen historia	2
2.2	Ympäristökasvatuksen perusteet	3
2.3	Ympäristökasvatuksen malleja.....	3
2.3.1	Puumalli.....	4
2.3.2	Polkupyörämalli	5
2.4	Vihreä lippu- ohjelma	6
2.5	Geopark.....	6
3	Tukea ympäristökasvatukseen.....	8
3.1	Elinkeino-, liikenne-, ja ympäristökeskusten myöntämä avustus ympäristökasvatuksen ja -valistuksen hankkeille	8
4	Työssä käytetyt menetelmät	10
4.1	Heinolan hakemus ja hankesuunnitelma.....	10
4.2	Haastattelujen toteutus	10
4.3	Tulosten analysointi	11
4.4	Tutkimuksen luotettavuus ja eettisyys.....	12
5	Tulokset.....	14
5.1	Haastattelu: Emma Marjamäki ja Jenni Jelkänen, Lahden ympäristökasvattajat	14
5.2	Haastattelu: Pia Helander, Heinolan koulutusjohtaja.....	16
5.3	Haastattelu: Sirkka Suomi, Jyränkölän kansalaisopiston rehtori.....	17
5.4	Haastattelu: Tuuli-Susanna Salmi, Heinolan lintuhoitolan päällikkö	19
5.5	Haastattelu: Varhaiskasvatus	20
5.6	Haastattelu: Vesa Nykänen, peruskoulun opettaja, Geopark yhteyshenkilö	21
5.7	Haastattelu: Mia-Mari Lahti, koulunkäynninohjaaja	22
5.8	Heinolan rahoitushakemus	24
6	Yhteenveto	25
6.1	Ympäristökasvatus Heinolassa	25
6.2	Ympäristökasvatuksen toteutus	26
6.3	Kehitys.....	26
7	Pohdinta	27
	Lähteet	30

Liite 1. Heinolan hakemus ELY:n rahoitukseen

Liite 2. Hankesuunnitelma- Potkua! Heinolan ympäristökasvatukseen

Liite 3. Kutsu haastatteluun

1 Johdanto

Ympäristökasvatus ei ole mikään uusi tuttavuus, mutta sen tärkeys korostuu jatkuvasti, kun ilmastokriisi syvenee ja ympäristöahdistuksesta kärsii aina vain nuoremmat lapset. Ympäristökasvatuksen rooli positiivisen tulevaisuuden kuvan luomisessa on entistäkin tärkeämpi viimevuosien kriisien myötä. Ohjaaminen kestävään tulevaisuuteen on nyt entistä tärkeämpää.

Opinnäytetyön tavoitteena on selvittää, miten ympäristökasvatusta tällä hetkellä toteutetaan, miten tärkeänä sitä pidetään ja miten sitä voitaisiin lähteä kehittämään, Heinolan kaupungissa. Ennen kaikkea opinnäytetyöllä halutaan tuottaa tietoa, joka voi ohjata kehitykseen, kohti kestävämpiä toimintamalleja ja elämäntapoja. Osana opinnäytetyötä tehtiin hankesuunnitelma hankkeelle nimeltä Potkua Heinolan ympäristökasvatukseen. Hankesuunnitelma tehtiin ELY-keskuksen myöntämää avustusta varten. Hakemus rahoitukseen ja hankesuunnitelma tehtiin yhteistyössä Heinolan kaupungin ympäristönsuojeluvastaavan, Tarja Laitisen kanssa.

Tutkimuskysymykset olivat seuraavat:

1. Millainen on ympäristökasvatuksen tila tällä hetkellä Heinolassa?
2. Miten ympäristökasvatusta voitaisiin kehittää Heinolassa?
3. Miten ympäristökasvatusta toteutetaan Heinolassa?

Opinnäytetyö on toteutettu laadullisena tutkimuksena ja tutkimusmenetelmänä käytettiin puolistrukturoituja haastatteluja. Tuloksia analysoitiin sisältöanalyysin kautta haastatteluista kerätyn datan avulla. Haastateltavat valittiin edustamaan Heinolan kaupunkia kokonaisuutena. Toimeksiantajana opinnäytetyölle toimii Heinolan kaupunki.

2 Ympäristökasvatuksen teoriaa

2.1 Ympäristökasvatuksen historia

Ympäristökasvatuksen käsite alkoi muotoutua 1960-luvulla, kun lisääntynyt huoli ympäristöstä loi tarpeen toimia ja maailmanlaajuinen ympäristöliike lähti kehittymään. Ensimmäiset ympäristöopetuksen ja -kasvatuksen tarvetta esiintuoneet henkilöt olivat ympäristökysymyksistä huolestuneita luonnontieteilijöitä, kuten Rachel Carson ja Paul Ehrlich. Mukana ympäristökasvatuksen kehitystä ohjaamassa on ollut myös monia kansainvälisiä järjestöjä, etenkin YK ja sen alajärjestö Unesco ovat olleet merkittävässä asemassa. Ympäristökasvatuksen linjauksia tehtiin kansainvälisissä kokouksissa esimerkiksi Tukholmassa 1972, YK:n ensimmäisessä ympäristö kokouksessa. (Cantell ym. 2020.)

Suomen kielessä ja opetussuunnitelmissa käsite alkoi vakiintumaan 1980-luvulla. Ensimmäinen luontokoulu, Siuntion luontokoulu perustettiin 1986. Suomalaisen ympäristökasvatuksen kehitys kävi vilkkaana varsinkin 1980– ja 1990-luvuilla. 1991 perustettiin Suomen Ympäristökasvatuksen Seura, joka nykyään tunnetaan nimellä Ympäristökasvatusjärjestö FEE Suomi. FEE Suomi on osa kansainvälistä Foundation for Environmental Education verkostoa (FEE Suomi). 1999 käynnistyi kansainvälinen Eco-Schools-ohjelma, joka Suomessa tunnetaan nimellä Vihreä lippu. 1990-luvulla julkaistiin myös paljon suomenkielistä kirjallisuutta ympäristökasvatuksesta, kuten esimerkiksi Riitta Wahlströmin toimittama Ympäristökasvatuksen menetelmäopas. Ympäristökasvatuksen vakiintuessa Suomen kouluihin, alettiin ympäristökasvatusta tuomaan osaksi myös opettajien koulutusta. Esimerkiksi Helsingin yliopistossa oli tarjolla ympäristökasvatuksen opintoja opettajille. (Cantell ym. 2020.)

1980 kestävä kehitys raivasi tietään uutena käsitteenä ja se ujuttautui myös ympäristökasvatukseen tuoden siihen uutta sisältöä. Kestävän kehityksen käsite jakoi mielipiteitä ja sillä oli puolustajansa ja kritisoijansa. Käsitteen puolustajat pitivät sen myönteisestä sävystä, kritiikkiä sai esimerkiksi käsitteen tulkinnanvaraisuus. Kestävän kehityksen ja ympäristökasvatuksen käsitteitä voidaan kuitenkin nykyänkin käyttää yhdessä ja erikseen, rinnakkain ja itsenäisesti. 2000-luvulla suomalaisissa opetussuunnitelmissa alettiin käyttämään kestävä kehityksen kasvatusta käsitettä. (Cantell ym. 2020.)

2010-luvulla syntyi uusia trendejä ympäristökasvatuksen ja kestävä kehityksen kasvatukseen kirjallisuudessa, esimerkiksi nähtiin entistä selvemmin monikulttuurisuuden, globaali-kasvatuksen ja ympäristökasvatuksen yhtenevät periaatteet. Ympäristökasvatus kehittyi edelleen myös tänä päivänä esimerkiksi Agenda 2030 toimintaohjelman kautta, jossa määritellyt globaalikasvatus ja ilmastokasvatus ovat liitettävissä ympäristökasvatukseen.

(Cantell ym. 2020) Agenda 2030 on vuonna 2015 julkaistu YK:n globaali toimintaohjelma, jossa on määritelty uudet kestävän kehityksen tavoitteet. (Ulkoministeriö)

2.2 Ympäristökasvatuksen perusteet

Ympäristökasvatuksen käsitettä ei voida yksiselitteisesti avata. Ympäristökasvatuksen on hyvin monisyinen ja poikkitieteellinen käsite. Tiivistettynä tavoitteena ympäristökasvatuksessa on kestävän kehityksen mukainen elämä (Sarkkinen, 2017). Tavoitetta saavutellaan esimerkiksi ympäristömyönteistä asennetta lisäämällä ja tuomalla ihmisille esiin heidän riippuvuutensa ympäristöstään.

Yhdistyneiden kansakuntien ympäristöohjelma UNEP yhdessä Unescon kanssa on asettanut ympäristökasvatukselle tavoitteet. Tavoitteet asetettiin Belgradissa vuonna 1975, ja YK hyväksyi ne vuoden 1977 ympäristökasvatuskonferenssissa. Näiden tavoitteiden pohjalta on rakentunut myös erilaiset ympäristökasvatuksen mallit. (Cantell ym. 2020.) Taulukossa 1 on esitelty viisi Unescon ja UNEP:n asettamaa tavoitetta ympäristökasvatukselle.

	Ympäristökasvatuksen tavoitteena on...
Tietoisuus	auttaa yksilöitä ja ryhmiä tiedostamaan ympäristö kokonaisuutena ja herkistymään sen ongelmille.
Tieto	auttaa yksilöitä ja ryhmiä hankkimaan tietoja ympäristöstä ja sen ongelmista. Erilaiset kokemukset ja elämykset auttavat syvällisen ymmärryksen saavuttamisessa.
Asenteet	auttaa yksilöitä ja ryhmiä selkiyttämään arvojaan ja tunteitaan suhteessa ympäristöön ja motivoida heitä aktiivisesti osallistumaan ympäristön parantamiseen ja suojeluun.
Taidot	auttaa yksilöitä ja ryhmiä hankkimaan taitoja tunnistaa ja ratkaista ympäristöongelmia.
Osallistuminen	tarjota sosiaalisille ryhmille ja yksilöille mahdollisuus aktiiviseen ja vastuulliseen työskentelyyn ympäristöongelmien ratkaisemiseksi.

Taulukko 1. Unescon ja UNEP:n asettamat tavoitteet ympäristökasvatukselle. (Cantell ym. 2022)

Nämä alkuperäiset mallit ovat toimineet pohjana nykypäivän ympäristökasvatukselle. Ajan- saatossa mallit ovat moninaistuneet ja tietyt teemat ovat korostuneet. (Cantell ym. 2020.)

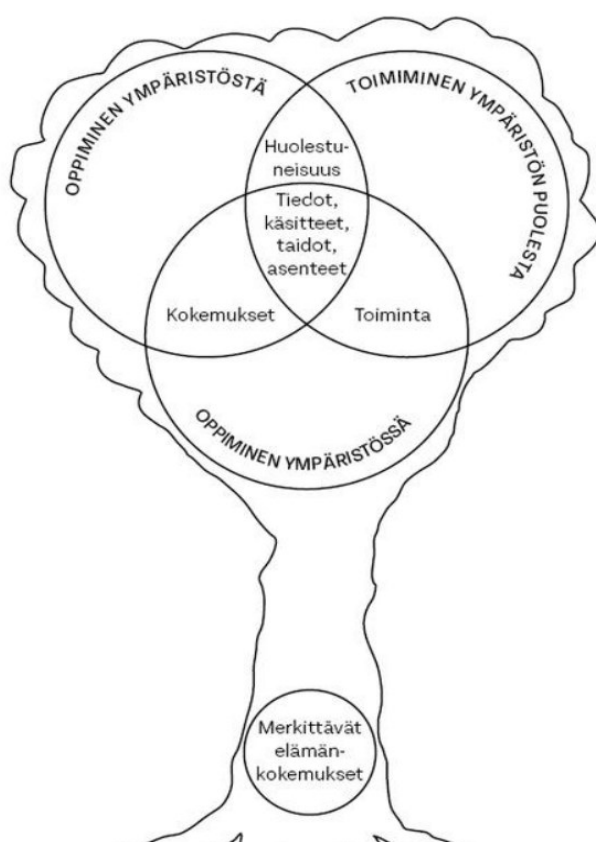
2.3 Ympäristökasvatuksen malleja

Ympäristökasvatuksen tavoitteiden ja sisällön havainnollistamisen tueksi on muodostunut lukuisia visuaalisia malleja. Mallit auttavat hahmottamaan ja jäsentelemään tavoitteiden keskeistä sisältöä ja niiden suhteita toisiinsa. Yksi kuuluisimpia ja viitatuimpia malleja on Joy Palmerin puumalli. (Cantell ym. 2020)

Tuoreempi suomalainen malli on ilmastokasvatuksen tutkijoiden Sakari Tolppasen, Essi Aarnio-Linnavuoren, Hannele Cantellin ja Anna Lehtosen luoma polkupyörämalli. Polkupyörämalli on räätälöity ilmastokasvatuksen toteuttamisen ja suunnittelun tueksi. Muita malleja ovat esimerkiksi Riikka Paloniemen ja Sanna Koskisen luoma osallistumisen ja osallistamisen malli sekä Suomen ilmastopaneelin raportissa julkaistu ilmastokasvatuksen ratkaisukeskeinen prosessimalli. (Cantell ym. 2020.)

2.3.1 Puumalli

Puumallin (kuva 1) Palmer esitteli ensimmäisen kerran kirjassaan *Environmental Education in the 21st Century* (Palmer, 1998.)

Kuvio 1. Joy Palmerin puumalli (Cantell ym. 2020)

Palmerin puumallin mukaan ympäristökasvatuksessa tulee huomioida oppijan merkittävät elämäkokemukset, kehitysvaihe, aiemman tiedon taso, sosiaaliset taidot sekä yhteisöllinen osallistuminen. Juurakossa ovat merkittävät elämän kokemukset. Puun oksat ja lehvästö jakautuu kolmeen osaan, jotka kuvaavat ympäristökasvatuksen keskeisiä elementtejä: 1) oppiminen ympäristöstä, 2) oppiminen ympäristössä ja 3) toimiminen ympäristön puolesta. (Cantell ym. 2020.)

Palmer korostaa kaikkien osa-alueiden tasavertaisuutta ja onnistuneeseen ja laadukkaaseen ympäristökasvatukseen tarvitaan näitä kaikkia yhdessä, mielellään samanaikaisesti. Palmerin puumallissa olennaista on latvan kolmen elementin tasavertaisuus. Erityisesti Palmer korostaa kolmea tekijää: henkilökohtaiset ympäristö kokemukset ja elämykset, huolestuneisuus ja huolenpito ympäristöstä ja toiminta ympäristön puolesta. (Cantell ym. 2020.)

2.3.2 Polkupyörämalli

Polkupyörämalli on ilmastokasvatuksen tutkijoiden luoma kokonaisvaltaisen ilmastokasvatuksen malli. Mallin ovat luoneet tutkijat Sakari Tolppanen, Essi Aarnio-Linnavuori, Hannele Cantell ja Anna Lehtonen. Vaikka malli on räätälöity ilmastokasvatuksen suunnittelun ja toteutuksen tueksi, soveltuu se yleisemminkin ympäristökasvatukseen. (Cantell ym. 2020.)

Mallin pohjaksi valikoitui polkupyörä, sillä malli itsessään on polkupyörän kaltainen kokonaisuus, joka tarvitsee kaikkia osiaan toimiakseen. Malli vaatii myös käyttäjän liikkuaan. Mallia tarkastellaan kokonaisuutena, mutta jokaisella osalla on omat erityispiirteensä. (Cantell ym. 2020.)

Kuvio 2. Ilmastokasvatuksen polkupyörämalli (Cantell ym. 2020)

Liikkeen mahdollistavat pyörät ovat ilmastomuutokseen liittyvää tietoa ja ajattelun taitoja. Rungosta löytyvät arvot, identiteetti ja maailmankuva. Nämä luovat perustan ilmastokasvatukselle, ja jokaisella nämä ovat omanlaisensa, minkä vuoksi eri ihmiset voivat kokea saman tiedon eri tavoin. Ketjut ja polkimet kuvaavat toimintaa ilmastomuutoksen hillitsemiseksi, satula taas motivaatiota ja osallisuutta. Jarrut ovat taas toiminnan esteet. Ympäristövastuullisen toiminnan edistämiseksi, pitää osata tunnistaa jarruttavat tekijät. Pyörän

lamppu kuvaa puolestaan toivoa ja muita tunteita. Ilmastonmuutos voi herättää voimakkaakin tunteita, kuten pelkoa, huolta, syyllisyyttä ja surua. Lamppu on ohjaamassa etenemistä ja jos lamppu ei valaise tietä eteneminen voi estyä. Ilmastokasvatuksen tulisikin herättää negatiivisten tunteiden sijaan toivoa ja myötätuntoa ja tästä syystä toivon merkitys korostuu. Ohjaustanko kuvaa tulevaisuutta. Tulevaisuuden pohtiminen ja visioiminen on keskeinen osa ilmastokasvatusta ja ohjaustankoa voi käännellä moneen suuntaan. (Cantell ym. 2020.)

2.4 Vihreä lippu- ohjelma

Vihreä lippu- ohjelma on kouluille, päiväkodeille, oppilaitoksille ja vapaaehtoistoiminnalle suunnattu kestävän kehityksen ohjelma ja kansainvälinen kasvatusalan ympäristömerkki. Ohjelmaan osallistuvalla koululla tai muulla oppilaitoksella myönnetään Vihreä lippu- sertifikaatti toiminnan jatkuvasta kestävämmäksi kehittämisestä. Vihreä lippu on osa kansainvälistä Eco Schools ohjelmaa. Suomessa Vihreä lippu- ohjelmassa on mukana yli 300 koulua, päiväkotia, oppilaitosta ja lasten- ja nuorten vapaa-ajan toimijaa. (Vihreä lippu.)

Vihreä lippu- ohjelman periaatteita ovat osallisuus, ympäristökuormituksen vähentäminen, kestävän kehityksen kasvatusta, jatkuva parantaminen ja yhteistyö ympäröivän yhteiskunnan kanssa. Vihreä lippu on merkki kestävästä toiminnasta ja sen kriteerit ohjaavat pitkäjänteiseen kehitystyöhön kokonaisvaltaiseen työskentelyyn ja tuloksellisuuteen. (Vihreä lippu.)

Heinolassa ennen toiminut Lusin alakoulu oli Vihreän lipun koulu. Kuitenkin koulun lakkautuksen myötä, ja oppilaiden siirryttyä Kirkonkylän koululle myös Vihreä lippu -ohjelmasta luovuttiin. Ohjelman uudelleen käynnistys on mitä ilmeisimmin ollut ajatuksissa (Helander, haastattelu 11.11.2022), mutta asia ei ole juuri saanut tuulta alleen.

Heinolan kirkonkylään on nousemassa uudisrakennus koulun ja päiväkodin käyttöön. Heinolan kaupungin valtuusto hyväksyi maanantaina 21. maaliskuuta hankesuunnitelman, jonka mukaan Kirkonkylän koulun tilalle rakennetaan uusi, puurunkoinen koulu, jonka olisi tarkoitus valmistua vuonna 2024. (Asikainen 2022.)

2.5 Geopark

UNESCO Global Geopark- kohteet ovat eri puolilla maailmaa sijaitsevia geologisia kohteita, jotka kertovat maapallon kehityshistoriasta ja kulttuurien muodostumisesta. Ne ovat geologisesti ainutlaatuisia kohteita eli alueella on kansainvälisesti arvokkaita kallio- tai maaperän rakenteita ja muodostumia. Status on myönnetty 117 kohteelle ympäri maailmaa. (Metsähallitus) perustelu miksi tärkeä ympäristökasvatukselle.

Geopark-verkosta voisi antaa hyvän pohjan ympäristökasvatuksen kehitykselle. Geopark kohteet vaalivat luonnonperintöä ja valmiit kartat, reitit, ja merkittävät maastot ja maisemat luovat hyvän pohjan lähteä kehittämään paikallistuntemusta. Nämä voisivat olla erinomaisia kohteita esimerkiksi koulujen retkille.

Heinola on osa Salpausselkä Geopark-kohdetta. Salpausselät ovat kansainvälisestikin tunnettua luonnonperintöä. Salpausselkä Geopark on ollut Unescon Global Geopark- kohde 13.4.2022 lähtien. Salpausselkä Geopark ulottuu useamman kunnan ja kaupungin alueelle. Mukana yhteistyössä ovat Heinola, Lahti, Asikkala, Sysmä, Hollola ja Padasjoki. (Visit Lahti 2022.)

3 Tukea ympäristökasvatukseen

3.1 Elinkeino-, liikenne-, ja ympäristökeskuksien myöntämä avustus ympäristökasvatuksen ja -valistuksen hankkeille

Kunnat ja kaupungit voivat hakea tukea ympäristökasvatuksen ja -valistuksen hankkeille Elinkeino-, liikenne ja ympäristökeskuksilta. Vuosittain tukea myönnetään erilaisille kestävästä kehitystä tukeville, kulttuuriympäristöä vaaliville ja muille ympäristökasvatusta ja -valistusta edistäville hankkeille. Kyseessä on valtionavustuslaissa (688/2001) määritelty erityisavustus. (Keski-Suomen ELY 2022.) Rahoitus on ympäristöministeriön ja maa- ja metsätalousministeriön määrärahoista myönnettävä avustus (Elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskus 2022).

Rahoitettavan hankkeen tai projektin tulee olla alueellisesti tai valtakunnallisesti merkittävä kokeilu- tai kehittämishanke, sekä projektiluontoinen eli ajallisesti rajattu. Pysyvään ja jatkuvaan toimintaan ja tutkimushankkeille avustusta ei voida myöntää. Hankkeen on oltava tuloksellinen ja sen tulokset on oltava arvioitavissa. Hanke voi tuottaa esimerkiksi uutta materiaalia kasvatusta ja valistustyöhön tai edesauttaa nykyisten käytäntöjen käyttöä. Avustusta voi hakea yhdistys, järjestö, yritys tai kunta. (Keski-Suomen ELY 2022.)

Avustuksen määrä vaihtelee hankkeen mukaan. Esimerkiksi vuonna 2022, Keski-Suomen ELY-keskuksen myöntämät rahoitukset vaihtelivat välillä 9000 €-39 300 €. (Keski-Suomen ELY 2022.)

Edellisinä vuosina rahoitettuja hakkeita ovat olleet esimerkiksi Rotarien Vesitesti-reppu vuonna 2021 (Keski-Suomen ELY 2021), Alueellisen ympäristökasvatustoiminnan rakentaminen ja käynnistäminen Satakunnassa vuonna 2022 (Keski-Suomen ELY 2022) ja Ilmasto-olkkari-kohtaamispaikka kestävän ja hyvän arjen yhteiskehittämiseen vuonna 2020 (Keski-Suomen ELY 2020).

Esimerkiksi Rotariesireppu hanke on saanut rahoitusta 23 000 €. Hankkeessa tuotetaan vesireppuja, joissa on välineitä lähivesistöjen tutkimiseen. Reppuja on jaettu kouluille Rotarien paikallisjärjestöjen ja -klubien kautta. (Keski-Suomen ELY 2021.) Toisena esimerkkinä ympäristökasvatushankkeista on Satakunnan alueellinen ympäristökasvatuksen hanke, jossa tavoitteena on ollut luoda suunnitelmallista ympäristökasvatustoimintaa Keski- ja Etelä-Satakunnan alueelle. Hankkeessa on luotu kouluille ympäristökasvatus ohjelma. Rahoitusta hanke on saanut 17 500 €. (Keski-Suomen ELY 2022.) Kolmantena esimerkkinä on Kuopion kaupungin Ilmasto-olkkari hanke, joka puolestaan saanut rahaa 29 000 €, ja

sen tavoitteena on ollut vähähiilisen elämäntavan vahvistaminen hyödyntäen vertaisoppimista, ilmastoasiantuntijoita ja taidetta. (Keski-Suomen ELY 2020.)

Avustuksella on vuosittain vaihtuva erityisteema, joka ohjaa avustuksen myöntämistä tiettyyn pisteeseen asti. Toki avustusta voi hakea, vaikka hanke liittyyisikään teemaan. Vuoden 2022 haun teema on elävä kulttuuriperintö ja hakuaika on 18.10.-30.11.2022 ja avustus haetaan keskitetysti Keski-Suomen ELY-keskukselta. (Keski-Suomen ELY 2022.)

4 Työssä käytetyt menetelmät

4.1 Heinolan hakemus ja hankesuunnitelma

Yhteistyössä Heinolan kaupungin kanssa laadin Heinolalle hakemuksen (Liite 1) ELY-keskuksen myöntämään avustukseen ympäristökasvatuksen- ja valistuksen hankkeille. Hakemus tuli toimittaa Keski-Suomen ELY keskukseen 30.11.2022 mennessä. Aikataulu oli siis tiukka ja hankkeen ideointiin käytettävä aika oli rajallinen.

Opinnäytetyön tekemisen aikana tehtyjen haastattelun perusteella oli tässä vaiheessa jo saatu jonkinlainen kuva siitä, minkälainen hanke voisi olla Heinolaan tällä hetkellä sopivin. Vaihtoehtoja hankkeelle olisivat voineet olla esimerkiksi luontokoulun perustaminen, yleinen ympäristökasvatuksen alueellinen kehittämishanke tai vaikkapa koulutusmateriaalipaketti Heinolan opettajille.

Ensimmäisenä tutustuttiin hakuun liittyviin ohjeisiin, arviointiin ja edellisten vuosien toteutuneisiin hankkeisiin. Näiden kautta etsimme teemaa, jonka ympärille rakentaa hankesuunnitelma. Annettujen kriteerien ja ohjeistuksen mukaan, kaikissa rahoitettavissa hankkeissa tulee olla ekologisen kestävyyden näkökulma keskeinen (Keski-Suomen ELY 2022). Tämä otettiin myös tehdyssä hakemuksessa ja hankesuunnitelmassa lähtökohdaksi.

Hankesuunnitelmaan (Liite 2.) kirjattiin Keski-Suomen ELY-keskuksen (2022) ohjeistuksen mukaan myös tiedot:

- hankkeen tavoite ja merkitys
- tarve
- kohderyhmä
- tulokset ja konkreettiset muutokset, joita hankkeella tavoitellaan
- toimenpiteet
- resurssit
- miten hankkeella saavutettujen tulosten jatkuvuudesta tai jatkokäytöstä huolehditaan
- miten hankkeen tavoitteiden saavuttamista arvioidaan hankkeen aikana.

4.2 Haastattelujen toteutus

Tässä opinnäytetyössä käytetään tutkimusmenetelmänä haastatteluja. Tarkemmin kyseessä on teemahaastatteluista eli puolistrukturoiduista haastatteluista. Haastateltaville esitetyt kysymykset laadittiin etukäteen, mutta niiden järjestystä saatettiin muuttaa. Kysymysten muotoilua voitiin muokata, eikä kaikille haastateltaville välttämättä esitetty täysin samoja kysymyksiä. Osa kysymyksistä saattoi jäädä kokonaan pois tai haastattelun edetessä saatettiin esittää kysymyksiä, joita ei ollut etukäteen suunniteltu. (Tuomi & Sarajärvi 2018.)

Kaikki haastatteluissa esitetyt kysymykset noudattivat samaa kaavaa. Kaikilta kysyttiin muutama yhteinen kysymys: Millainen on ympäristökasvatuksen tila tällä hetkellä Heinolassa? Miten ympäristökasvatusta voisi Heinolassa kehittää? Mitä jäi kysymättä? Kysymysten muotoilu saattoi vaihdella.

Haastatteluissa jätettiin siis tilaa myös keskustelulle, edeten kuitenkin ennakkoon suunniteltujen kysymysten johdattelemana. Haastattelut räätälöitiin haastateltaville heidän osaamisalansa ja asiantuntijuutensa mukaan. Kaikilta haastateltavilta kysyttiin lupa nimen ja ammattinimikkeen julkaisuun.

Haastateltavien valinnassa apua saatiin opinnäytetyön ohjaajilta. Haastateltaviksi haluttiin mahdollisimman laaja kattaus asiantuntijoita niin kasvatuksen, luonnontieteiden kuin ympäristökasvatuksen saraltakin. Koska suoritin harjoitteluni Heinolan kaupungilla, oli itsellenikin melko hyvä käsitys siitä, ketä kannattaa haastatella. Haastateltaviksi valittiin Heinolan koulutusjohtaja Pia Helander, Lahden kaupungin ympäristökasvattajat Emma Marjamäki ja Jenni Jelkänen, Heinolan kansalaisopiston rehtori Sirkka Suomi, Heinolan lintuhoitolan päällikkö Tuuli-Susanna Salmi, peruskoulun opettaja Vesa Nykänen ja koulunkäynninohjaaja Mia-Mari Lahti.

Haastattelut suoritettiin marraskuun 2022 aikana, viikoilla 45–48. Haastattelut pidettiin Teams-sovelluksen välityksellä tai sähköpostitse mikäli haastateltavan ja haastattelijan aikataulut eivät sopineet yhteen. Teams haastattelut nauhoitettiin haastateltavan luvulla. Nauhoitteet hävitettiin opinnäytetyön valmistuttua.

Kyseessä on kvalitatiivisella eli laadullisella otteella tehty tutkimus. Laadullisella tutkimuksella pyritään kuvaamaan ja ymmärtämään ilmiöitä ja tapahtumia. Tiedonantajat tulee laadullisessa tutkimuksessa valita tarkoin ja harkiten, sillä heidän on hyvä tietää tutkittavasta aiheesta mahdollisimman paljon. (Tuomi & Sarajarvi 2018.) Valitsin laadullisen lähestymistavan, sillä se sopii opinnäytetyöni tavoitteisiin.

4.3 Tulosten analysointi

Tulosten analysoinnissa käytettiin sisällönanalyysiä. Sisällönanalyysi on laajalti käytetty laadullinen analyysimuoto. Sen tarkoituksena on tuoda esille aineistosta merkitykset ja kokonaisuudet. Sisällönanalyysi sopii hyvin myös strukturoimattoman materiaalin käsittelyyn. (Tuomi & Sarajarvi 2018.) Sisällönanalyysissä tavoitteena on tiivistää ja järjestää tieto niin, ettei sen merkitys muutu. Aineiston pelkistäminen lisää informaation arvoa. (Aaltio ym. 2020.)

Analysointiprosessi aloitettiin Teams haastatteluiden litteroinnilla ja tarvittaessa oltiin yhteydessä haastateltaviin, mikäli jokin tieto tarvitsi täsmennystä. Vastausten analysoinnissa etsittiin yhteneväisyyksiä ja piirteitä, jotka olivat yhteisiä useammalle vastaajalle. Teemoja lähdettiin etsimään haastattelu kerrallaan ja merkittiin ylös toistuvat teemat. Sisällönanalyysin tekemisen jälkeen päästiin tekemään johtopäätöksiä.

4.4 Tutkimuksen luotettavuus ja eettisyys

Laadullisen tutkimuksen tulee olla uskottava, luotettava ja eettinen. Tutkimusta voidaan pitää uskottavana silloin, kun tutkimusta lukeva yleisö antaa sille hyväksyntänsä, toteamalla tutkimuksen tulokset tosiksi ja antavat sille luottamuksensa. Luotettavaksi tutkimus voidaan katsoa, kun tutkija pystyy uskottavin perustein vakuuttamaan lukijan ammattitaidostaan ja tekemistään valinnoista tutkimukseen liittyen. Eettisessä tutkimuksessa tutkija on noudatanut eettisiä periaatteita koko tutkimuksen ajan. Tutkimus ei saa vaarantaa, eikä aiheuttaa haittaa kohteena oleville ihmisille ja tahoille. (Aaltio ym. 2020.)

Uskottavuus, eettisyys ja luotettavuus perustuvat hyvään tieteelliseen käytäntöön. Hyvän tieteellinen käytäntö ohjaa tutkimusta ja edellyttää tutkijalta rehellisyyttä, huolellisuutta ja tarkkuutta tutkimustyössä, tulosten tallentamisessa ja esittämisessä, ja tutkimuksen ja tulosten arviointi. (Tutkimuseettinen neuvottelukunta 2021.)

Tutkimuksen tulosten tulee olla pysyviä, todennettavia ja toistettavissa, tutkijasta riippumatta (reliabiliteetti). Edellä mainitut eivät voi toteutua, mikäli tutkimuksessa ei noudateta tiedeyhteisön tunnustamia toimintatapoja. (Tuomi & Sarajärvi 2018.)

Tässä tutkimuksessa on noudatettu laadullisen tutkimuksen luotettavuuden kriteerejä ja se on tehty hyvän tieteellisen käytännön ohjeiden mukaan. Korkeakouluopiskelijana tutkija on myös sitoutunut noudattamaan koulunsa eettistä ohjeistusta ja avoimen tieteen ja tutkimuksen tavoitteita. Tutkimuksessa tuloksia on käsitelty rehellisesti ja huolellisesti. Kerättyä tietoa on käsitelty tarkasti ja se hävitetään asianmukaisesti opinnäytetyön valmistuttua. Tutkimuslupa on hankittu tarvittaessa ja suostumus tutkimukseen osallistumiseen on pyydetty ennen tutkimuksen suorittamista. Haastattelu kutsussa on kerrottu tutkimuksen tarkoitus ja mainittu ohjaavat tahot. Haastateltaville on annettu mahdollisuus esiintyä halutessaan nimettömänä ja lupa nimien ja ammattinimikkeiden julkaisuun on pyydetty.

Jotta tutkimuksen tuloksia voidaan pitää luotettavina, tutkijan tulee valita tutkimusmenetelmä niin, että se mittaa tutkittavaa asiaa mahdollisimman tarkasti (validiteetti) (Aaltio ym. 2020). Haastatteluiden kysymyksiä laatiessa validiteetin saavuttamiseksi kysymykset muotoiltiin niin, että ne kattavat tutkimusongelman mahdollisimman tarkasti. Tutkimuksen

reliabiliteettia tarkastellessa voidaan sanoa, että tämä tutkimus ei ole täysin reliabeli, sillä haastatteluissa on käsitelty mielipideoasioita, eikä niitä voi pitää pysyvinä.

5 Tulokset

Haastatteluissa esitetyt kysymykset olivat vähän erilaiset jokaisessa haastattelussa. Pyrkimyksenä oli saada mahdollisimman laaja kuva Heinolan ympäristökasvatuksen tekijöistä, nykytilasta ja kehityksestä. Haastatteluihin valitut henkilöt ovat kasvatuksen ammattilaisia, sekä muita ympäristökasvatuksen parissa työskenteleviä henkilöitä.

Kysymyksillä halusin kartoittaa, miten ympäristökasvatus näkyy heidän arjessansa, miten sitä toteutetaan käytännössä, millaisia välineitä ja keinoja ympäristökasvatuksen toteutukseen Heinolassa on, miten toimintaa pitäisi kehittää ja kuinka merkittävää ympäristökasvatus heidän mielestään on.

5.1 Haastattelu: Emma Marjamäki ja Jenni Jelkänen, Lahden ympäristökasvattajat

Haastatteluihin valittiin mukaan myös naapurikaupunki Lahden ympäristökasvattajat Emma Marjamäki ja Jenni Jelkänen. Lahden ympäristökasvattajilta sain hyvää perustietoa ympäristökasvattajan työstä ja siitä, miten Lahdessa toimitaan.

Kysymykset ovat ohjailevia ja näiden pohjalta muodostui keskustelu haastattelijan ja haastateltavien kesken.

Kysymyksiä esitettiin kymmenen:

1. Mitä teette työssänne?
2. Millaiset ovat taustanne?
3. Millainen on kunnan/kaupunginvastuu ympäristökasvatuksen tarjoamisessa?
4. Ohjaako työtänne jokin laki?
5. Millaisia yhteistyökumppaneja teillä on?
6. Miten ihmiset ovat mukana toiminnassanne ja miten ympäristökasvatus otetaan vastaan?
7. Millaisia rahoituksia olette hakeneet/saaneet?
8. Mistä pitäisi lähteä liikkeelle Heinolan ympäristökasvatuksen kehitystyössä?
9. Onko teille hyviä lähde vinkkejä?

10. Mitä jäi kysymättä?

Aluksi Emma ja Jenni kertoivat työstään ja taustoistaan. Ympäristökasvattajan työ on hyvin laaja ja sisältää paljon erilaisia tehtäviä.

Mitä pidempään on tehnyt sitä enemmän, tulee erilaisia hommia mukaan tähän työhön. Yksiselitteistä vastausta ei ole, mutta meidän ehkä se päätehtävä on tukea kasvatus- ja opetustoimintayksiköitä kestävän elämäntavan kasvatustyössä ja ympäristökasvatuksessa (Marjamäki 2022.)

Lahden ympäristökasvattajilla on tähän työhön käytössään erilaisia valmiita ohjelmia ja opetuskokonaisuuksia, joita he käyvät ohjaamassa kouluilla. Heiltä myös opettajat saavat valmiita materiaaleja ja välineitä lainaan halutessaan. Käytössä on myös liikkuva luontokoulu Kaisla.

Me koitetaan sitä ympäristökasvatusta edistää kaikilla muillakin osa-alueilla kuin vain varhaiskasvatuksessa ja kouluissa, mikä tarkoittaa että me aktiivisesti etitään yhteistyökumppaneita, toimitaan erilaisissa verkostoissa, ja niin, tehdään yhteistyötä perusopetuksen suunnittelun kanssa ja tarjoudutaan yhteistyöhön aina kun on mahdollisuus ja myös sitten vähän niinku usutetaan muita toimijoita hakemaan esimerkiksi hankkeita, joissa me voidaan auttaa heitä eteenpäin, niinku tuottamaan omia materiaaleja tai kehittämään omaa ympäristökasvatustoimintaa (Marjamäki 2022.)

Jelkänen tiivistää työn kahteen osaan. Ohjaustyöhön, eli lasten ja nuorten ohjaukseen, joka tapahtuu luontokoulu Kaislan alla. Ja asiantuntijatyöhön, jota tehdään erilaisten yhteistyötahojen kanssa.

Seuraavaksi Jelkänen ja Marjamäki kertoivat taustoistaan ja koulutuksestaan. Jelkänen kertoo, että ympäristökasvatukseen ei ole perustutkintoa, mutta työnohessa suoritettava erityisammattitutkinto on olemassa. Usein ympäristökasvattajalla on taustalla joko ympäristö tai kasvatustieteiden opintoja. Jelkänen itse on taustaltaan ympäristösuunnittelija ja nuorisohjaaja. Marjamäki taas on koulutukseltaan kuvataiteilija, luonnontieteiden kandidaatti ja työn ohessa käydyin erikoisammattitutkinnon myötä ympäristökasvattaja. Ympäristökasvattajan tutkinto ei siis välttämättä ole vaatimus työhön.

Kuudennen kysymyksen kohdalla korostuu opettajien vastuu opetussuunnitelmien tulkinnaissa ja oppikirjojen sisältö. On hyvin pitkälti opettajasta kiinni millaista ja missä määrin ympäristökasvatusta on luokassa tarjolla. Toiset seuraavat opetussuunnitelmia ja oppikirjoja hyvinkin tarkkaan, toiset löysemällä otteella.

Kaiken kaikkiaan haastattelussa korostui yhteistyön tärkeys, ja olemassa olevan hyödyntäminen. Heinolan ympäristökasvatuksen rakentamisessa on hyvä lähteä katsomaan esimerkiksi Lahdesta ja hyödyntää siellä jo olemassa olevaa tietoa ja taitoa. Lahden lisäksi esimerkiksi Suomen ympäristöopisto Syklin tarjonnasta on varmasti hyötyä Heinolalle.

5.2 Haastattelu: Pia Helander, Heinolan koulutusjohtaja

Heinolan koulutusjohtaja Pia Helander toimii Heinolassa peruskoulun, lukion ja musiikkiopiston johtajana. Helanderin haastatteluun kysymyksiä oli valmisteltu kuusi:

1. Kertoisitko työstäsi?
2. Millainen on tällä hetkellä Heinolan ympäristökasvatuksen tila?
3. Millaisia välineitä ja keinoja kaupungilla on ympäristökasvatuksen tukemiseen?
4. Kuinka tärkeänä pidätte ympäristökasvatusta osana toimintaanne?
5. Miten haluaisitte kehittää ympäristökasvatusta Heinolassa?
6. Mitä jäi kysymättä?

Ympäristökasvatus on normi, sanoo Helander. Ympäristökasvatus on sisäänrakennettu opetussuunnitelmiin ja opetussuunnitelmat velvoittavat opetushenkilöstöä. Opetussuunnitelmien sisällön lisäksi Heinolassa toimii esimerkiksi Salpausselkä Geoparkin paikallispolku, on ympäristöviikko ja Rotareiden vesireppu. Myös iltapäivätoiminnassa ja erilaisissa kerhoissa on tarjolla ympäristöpainotteista toimintaa ja osa toiminnasta on jopa valtakunnallisesti huomioitu. Koulu ryhmitte tekevät myös retkiä maastoon ja esimerkiksi jäteveden puhdistamoille. Nykyään jo lakkautettu Lusin koulu, oli toimiessaan Vihreän lipun koulu. Toiminnan henkiin herättämistä Kirkonkylän koulussa on mietitty, mutta se ei ole saanut tuulta alleen. Toiminnallisuus ja luonnon tutkiminen korostuu kouluissa. Kouluilta löytyy välineitä esimerkiksi luonnon tutkimiseen.

Helander kuuluu myös kaupungin ilmastotyöryhmään. Ilmastotyöryhmässä on ollut tarjolla myös henkilöstölle koulutusta, esimerkiksi energiansäästöön.

Ympäristökasvatus vaikuttaa vahvasti toimintaan ja sen suunnitteluun. Se on opetussuunnitelmassa, joten se pakostikin vaikuttaa toimintaan. Se on aihe, joka on koko ajan vahvistunut ja tulee varmasti vielä vahvistumaan. Esimerkiksi ilmastoasiat ovat sellaisia, jota lapset miettivät tosi paljon. Lapsia huolestuttaa ilmastoasiat ja maan tulevaisuus, Helander kertoo.

Kysyttäessä ympäristökasvatuksen kehittämisestä Heinolassa, Helander vastaa seuraavasti, *Mun mielestä tää on asia, jota ei voi ohittaa, ja mitä ei voi jättää kehittämättä*. Yhteiskunta kuitenkin näyttäisi Helanderin mukaan kehittyvän siihen suuntaan, että kehittyminen on jokapäiväistä ja ympäristö asiat nähdään hyvin tärkeänä arvona. (Helander 2022.)

Heinolan on pieni kaupunki. Jos Heinolaan tulisi ympäristökasvattaja, sen tulisi olla sellainen palvelu, joka on koko kaupungin käytössä, ei vain kouluissa. Kenties jos kouluttaisi olemassa olevaa henkilökuntaa, joka voisi oman tehtävänsä ohessa toimia myös ympäristökasvatuksen tehtävissä. Myös seudullisen yhteistyön kautta voisi tuoda ympäristökasvatusta Heinolaan.

5.3 Haastattelu: Sirkka Suomi, Jyränkölän kansalaisopiston rehtori

Jyränkölän settlementti on yksityinen toimija, joka Heinolassa tarjoaa kansalaisopiston palvelut. Jyränkölä tekee paljon yhteistyötä Heinolan kaupungin kanssa ja koin tärkeäksi ottaa myös tämä näkökulman työhön mukaan.

Kysymykset olivat keskustelun tukena. Kysymyksiä haastattelussa esitettiin kuusi:

1. Millaista on kansalaisopistotoiminta?
2. Teettekö yhteistyötä kaupungin kanssa ja missä määrin?
3. Asiakaskuntanne ikäjakauma?
4. Koetteko ympäristöasiat tärkeänä osana opinto tarjontaanne?
5. Haluaisitteko kehittää toimintaanne esimerkiksi yhteistyössä kaupungin kanssa?
6. Mitä jäi kysymättä?

Aluksi keskustelimme kansalaisopiston toiminnasta ja kaupungin osallisuudesta kansalaisopisto kansalaisopistotoimintaan. Heinolassa kansalaisopisto toiminnan tarjoaa Jyränkölän settlementin alaisuudessa toimiva Heinolan kansalaisopisto, kertoo Suomi. Suomessa kansalaisopistot ovat kunnallisia kuntayhtymän alaisia tai yksityisiä. Eri kunnat panostavat eri tavoin kansalaisopisto-opetukseen. Melkein kaikista Suomen kunnista kansalaisopisto löytyykin. Heinolassa kansalaisopisto tekee paljon yhteistyötä kaupungin kanssa.

Seuraavaksi kysyin kansalaisopiston asiakaskunnasta. Toiminta on suunnattu ihan kaiken ikäisille, mutta keski-ikä lähenee varmaankin viittäkymmentä, Suomi sanoo. Iso ikäryhmä on senioreita, meillä on varmaankin kolmas osa opiskelijoista eläkeläisiä, mutta toki kaiken ikäisiä opiskelijoita on. Tätä voi selittää myös Heinolan ikärakenne, jossa jopa 34 % on

ikäihmisiä, kertoo Suomi. Lapsille ja nuorille on kansalaisopistolla tarjolla esimerkiksi taiteen perusopetusta kuvataidekoulun muodossa, jossa ympäristöasiat ovat hyvin isosti esillä. Lisäksi kansalaisopistolta löytyy nuorten mediapaja. Mediapaja on työpaja toimintaa nuorille, jotka vielä etsivät omaa polkuaan. Yksi tärkeä osa-alue kansalaisopiston toiminnassa on maahanmuuttajatyö, eli kotoutumiskoulutukset. *Olemme vapaata sivistystyötä, joten meillä ei ole varsinaista opetussuunnitelmaa, kuten kouluissa, toteaa Suomi, kysyttäessä opiston toimintaa ohjaavista tekijöistä.*

Toimintaa ohjaa laki vapaasta sivistystyöstä. Lisäksi meillä on esimerkiksi kestävän kehityksen suunnitelma ja laadunhallinta järjestelmä, jotka ohjaavat opiston toimintaa. Kehitystyö suunnitelmallista ja noudattaa niitä strategian tavoitteita, joita ollaan koko Jyrängölässä asetettu.

Kurssitarjonnan muodostumiseen vaikuttavat myös kuntalaisten toiveet. Ympäröivän yhteiskunnan sekä laajemmin maailman tapahtumien seuraaminen ja aktiivisuus on tärkeää, jotta voidaan ennakoida erilaisia tarpeita ja kehityssuuntia. Tärkeää on uudistua ja tuoda uutta sisältöä joka vuosi, mutta tärkeää on myös huolehtia uskollisista opiskelijoista, jotka tulevat tietyille kursseille vuosi toisensa jälkeen, kuten liikuntaryhmiin ja kädentaidon kursseille. (Suomi 2022.)

Keskustellessa nousi esiin myös OKKA-säätiön myöntämä kestävän kehityksen sertifikaatti. Heinolan kansalaisopistolle on tällainen sertifikaatti näillä näkymin tulossa.

Kansalaisopistolla järjestetään paljon luentoja, ja tällä hetkellä siellä pyörii Vastuullinen elämä - luento sarja, johon on saatu eri kestävän kehityksen teemoihin erikoistuneita puhujia. Luentosarjaa on toteutettu yhteistyössä Heinolan kaupungin kanssa. Luennot ja infotilaisuudet liittyvät usein ajankohtaisiin aiheisiin ja teemoihin, ja ne ovat olleet suosittuja. Paljon kursseja on rakennettu myös kierrätys- ja vastuullisuusteeman ympärille.

Vastuullisuuden teema korostuu keskustelussa. Suomi korostaa kansalaisopiston tehtävää tarjota mahdollisuus kaikille osallistua esimerkiksi luennoille ja infotilaisuuksiin. Kestävän kehityksen osa-alueisiinkin kuuluvat sosiaalinen ja kulttuurinen kestävyys. Suomen mukaan kansalaisopisto haluaa vaikuttaa ihmisten ajatteluun ja tuoda erilaisia näkökulmia esiin. Ympäristöasiat ovat ehdottoman tärkeitä kansalaisopiston toiminnassa ja sen suunnittelussa.

Seuraavaksi kysyttiin toiminnan kehittämistä. Yhteistyö ympäristöasioissa kaupungin kanssa hyvin todennäköisesti jatkuu ja kansalaisopisto on hyvin sitoutunut kestävän kehityksen suunnitelmaansa. *Yksinään ei voi kukaan maailmaa muuttaa, toteaa Suomi.*

5.4 Haastattelu: Tuuli-Susanna Salmi, Heinolan lintuhoitolan päällikkö

Lintuhoitolalla on Heinolassa syvät juuret ja sen merkitys kaupungille ja sen asukkaille, niin ihmisille kuin siivekkäille on suuri. Lintuhoitolan tekemä työ luonnonvaraisten lintujen hyväksi on merkittävää, ja samalla lintuhoitola tarjoaa erinomaiset puitteet ympäristökasvatukselle ja eläimiin ja niiden elinympäristöihin ja elintapoihin tutustumiseen ja esimerkiksi suojelutyön tärkeyteen.

Salmen haastattelu hoidettiin sähköpostin välityksellä kiireisten aikataulujen vuoksi. Kysymyksiä kysyttiin viisi.

1. Millaista ympäristökasvatusta lintuhoitolalla on?
2. Koululuokkien ja ryhmien vierailut. Käytetäänkö ihmisiä aktiivisesti ja onko käynnit ohjattuja vai itsenäistä tutkimista?
3. Miten haluaisitte kehittää toimintaanne? Esimerkiksi luontokoulu lintuhoitolan yhteyteen?
4. Oletteko hakeneet jotakin rahoitusta?
5. Mitä jäi kysymättä? Mitä haluaisit vielä kertoa tai lisätä?

Ensimmäiseen kysymykseen Salmi vastasi seuraavasti,

Riippuu, mitä tarkoitat ympäristökasvatuksella. Koko ajan on näyttelytilassa lintuaiheinen näyttely pystyssä, johon olen pyrkinyt lisäämään esim. teemoittain vaihtuvia aiheita, ja osa on pysyvämpää materiaalia liittyen hoitolan toimintaan ja toisaalta lintujen biologiaan yms. Vuosittain käy myös opastettavia ryhmiä, tänä vuonna on tainnut vieraillla reilut kolmisenkymmentä suurempaa ryhmää, joista osa on koululaisia, osa eläkeläisiä ja osa matkailijoita, ja tietty osa alan opiskelijoita ja muita ns. ammativierailuja. Lisäksi tänä vuonna olen käynyt joitakin kertoja Heinolassa ja kerran Jyväskylässä kertomassa työstäni ja opinnoistani ja hoitolan hommista, siis tilaajan ti-loissa, ei täällä meillä. Myös useampi haastatteluja olen antanut lintuhoitolan toimintaan liittyen, ja antanut median kysyessä niin sanottua (😊) ammattilaisapua. (Salmi 2022.)

Toisessa kysymyksessä kysyttiin vierailijoista. Salmin mukaan kouluryhmiä käy läpi vuoden vierailuilla, mutta aktiivisimmin keväisin. Ryhmille on halutessaan tarjolla ohjattua opastusta, toki se on tilattava etukäteen. Hoitolalla järjestetään vuosittain myös muutamia osallistavia päiviä, joissa on tehty esimerkiksi maastoretkiä, Salmi kertoo.

Lintuhoitola voisi olla mukana ympäristökasvatuksen kehittämisessä, mutta lintuhoitolan omat resurssit eivät yksinään riitä suurempiin muutoksiin. Esimerkiksi luontokoulu voisi olla jalostettava ajatus, mutta siihen tarvittaisiin oma tekijä. Salmi kuitenkin sanoo olevansa valmis auttamaan esimerkiksi rahoitushakemuksien tekemisessä. Salmi haluaa vielä lisätä, että hänen mielestään Heinolaan tarvitaan ehdottomasti ympäristökasvatusta, pysyvästi ja palkattuna.

5.5 Haastattelu: Varhaiskasvatus

Varhaiskasvatuksen puolelta haastateltiin kahta henkilöä, sähköpostin välityksellä. Haastateltavat olivat Eija Vuori-Gråman ja Riikka Lappalainen. Vastaukset ovat näkyvissä alla.

1. Millainen on tällä hetkellä mielestänne ympäristökasvatuksen tila Heinolassa?

Parhaiten osaan vastata Kailaan ja Rainion varhaiskasvatuksen osalta, toki tämä osa-alue löytyy myös Heinolan kaupungin varhaiskasvatussuunnitelmasta. Oman kokemukseni mukaan ympäristökasvatuksen osa-alueet toteutuvat eri yksiköissä melko hyvin, ja kuuluvat vasunkin myötä varhaiskasvatuksen arkeen. Menetelmissä ja toimintatavoissa sekä painopistealueissa on varmasti kuitenkin suuriakin eroja. Meidän yksikössä on tehty kattava ympäristökasvatussuunnitelma (työntekijän opinnäytetyö) ja olemme toimineet pilottiryhminä ”Roskamestarit” ympäristökasvatuksen kehittämishankkeessa, josta on meneillään tutkimus Helsingin yliopistossa. (Vuori-Gråman & Lappalainen 2022.)

2. Miten ympäristökasvatus näkyy arjessanne?

Oppiminen ympäristössä, oppiminen ympäristöstä ja toimiminen ympäristön puolesta. Lähiluonto sekä rakennettu ympäristö ovat sekä oppimisen kohteita että oppimisympäristöjä. -Luontosuhteet vahvistuvat viikottaisilla metsäretkillä -Omasta lähiympäristöstä huolehditaan esim. roskia keräämällä, jotka sitten opetellaan lajittelemaan oikein (Roskamestarit) -Toteutamme erilaisia luontoon liittyviä laaja-alaisia projekteja, esim. vesistötutkimus, maatumiskokeilut, jäätymiskokeilut jne. Projekteissa hyödynnämme mm. Lahden lumakeskukselta lainattavia tutkimusmateriaaleja. Muutama vuosi sitten lasten tekemä vesistötutkimus voitti vuoden ympäristöteko palkinnon. :) Ympäristökasvatuksen keskeisenä tavoitteena on kasvaminen kohti kestäväää elämäntapaa sekä siinä tarvittavien taitojen harjoittelemista. Käytännön menetelmiä: - roskaamaton retkeily - kohtuullisuuden ja säästäväisyyden harjoittelu’ - ruokailuun liittyvä vastuullisuus: ruokahävikin vähentäminen - roskien lajittelu ikätasoisesti - lapset kiertävät vuoroissa keräämässä lajiteltavat roskat jätejunaan, ja lajittelevat ne oikeisiin jäteastioihin. (Vuori-Gråman & Lappalainen 2022.)

3. Kuinka tärkeänä pidätte ympäristökasvatusta varhaiskasvatusta?

Ympäristökasvatus on meidän näkemyksemme ja arvojemme mukaan erittäin tärkeä osa varhaiskasvatusta, koska ympäristökasvatus ohjaa kohti kestäväää elämäntapaa ja koemme että vahva positiivinen luontosuhde on merkittävä hyvinvointitekijä kasvavalla lapsella. Koemme että tavoitteellisella ympäristökasvatuksella pystymme vastaamaan tulevaisuuden kriittisiin ympäristöllisiin haasteisiin, kuten ilmaston muutokseen. (Vuori-Gråman & Lappalainen 2022.)

4. Mitkä ovat mielestänne tärkeimpiä teemoja ympäristökasvatuksessa?

Sosiaalinen kestävyys: turvallisuus, kiusaamisen ja tasavertaisen osallistumisen mahdollisuus - kulttuurinen kestävyys : kulttuuriympäristö, tavat ja perinteet - Kohti kestäväää elämäntapaa (säästäväisyys, kierrättäminen, ruokahävikki) (Vuori-Gråman & Lappalainen 2022.)

5. Miten Heinolassa pitäisi lähteä kehittämään ympäristökasvatusta? Luontokoulu? Ympäristökasvattaja? Lisää koulutusta?

Mielestäni voisimme miettiä esim. vuosittain jonkin suuremman painopistealueen, johon voisi miettiä yhteisiä tavoitteita ja sisältöjä esim. ope treffeillä. - Toivoisin Heinolan ruokapalveluilta kestävämpiä valintoja: esim. lähiruokaa, punaisen lihan vähentämistä ruokalistoilta, hävikkiruoan hyödyntäminen... - Lisäkoulutusta ei ole koskaan liikaa! (Vuori-Gråman & Lappalainen 2022.)

5.6 Haastattelu: Vesa Nykänen, peruskoulun opettaja, Geopark yhteyshenkilö

Vesa Nykänen on heinolalainen peruskoulun opettaja, Heinolan Ladun puheenjohtaja ja Ympäristökasvatuksen alueellisen työryhmän jäsen. Vesan haastattelu hoidettiin sähköpostin välityksellä. Kysymyksiä kysyin kuusi.

1. Kertoisitko lyhyesti työstäsi Geoparkin parissa
2. Kertoisitko millainen on Salpausselkä Geoparkin Heinolan paikallispolku, ja mitä kaikkea se pitää sisällään?
3. Hyödynnetäänkö Geopark toimintaa kouluissa/opetuksessa?
4. Miten toimintaa voitaisiin vielä kehittää?
5. Millainen on mielestäsi ympäristökasvatuksen tila tällä hetkellä Heinolassa?
6. Mitä jäi kysymättä? Haluatko lisätä/kertoa vielä jotain?

Nykänen aloittaa vastauksensa kertomalla itsestään.

Olen Heinolan Ladun puheenjohtaja ja tehdessämme Tornimäen Polku -projektia, tutustuin ensimmäisen kerran geopark -asiaan. Myöhemmin nimeni nousi esiin, kun tarvittiin Heinolasta jäsentä Ympäristökasvatuksen alueelliseen työryhmään. Näin edustan siinä ryhmässä Heinolaa ja pilotoin tällä hetkellä liitteenä olevaa Heinolan kulttuuri- ja paikallispolkua luokkani 6B kanssa. Kailaan koulu on osa tuota pilotointia. (Nykänen 2022.)

Heinolan kulttuuri- ja paikallispolkua Nykänen esittelee lähettämänsä liitteen avulla. Paikallispolun tarkoituksena on ”heinolalaistaa” kaupungin lapsia, eli tehdä heille kotikaupunkia tutuksi sellaisten kohteiden avulla, jotka ovat helposti saavutettavissa ja näkemisen ja kokemisen arvoisia. Tällaisiksi kohteiksi liitteenä olevassa julisteessa on nimetty esimerkiksi Heinolan keskustan läheisyydessä sijaitseva Paimenkallio, vierailu museossa tai kirjastossa ja useampi puisto. Geopark toiminnan hyödyntäminen kouluissa ja luokissa on Nykäsen mukaan opettaja kohtaista. Hän kuitenkin veikkaa, että hyödyntäminen jää vähäiseksi.

Ympäristökasvatuksen ja Geopark toiminnan kehittämiseksi opettajia tulisi Nykäsen mukaan sitouttaa Heinolan kulttuuri- ja paikallispolkuun ja sen käyttämiseen ympäristökasvatuksen välineenä.

Kysymykseen viisi: Millainen on mielestäsi ympäristökasvatuksen tila tällä hetkellä Heinolassa, Nykänen vastaa seuraavasti.

Tuohon en osaa vastata kuin mutu -tuntumalla. Riippuu täysin kustakin opettajasta/koulusta ja hänen/koulun arvomaailmastaan. Aikoinaan Lusin koulu oli ajan hermosta Vihreän lipun kouluna, mutta lakkautuksen myötä jatkajaa ko perinnölle ei ole tainut olla. (Nykänen 2022.)

5.7 Haastattelu: Mia-Mari Lahti, koulunkäynninohjaaja

Mia-Mari Lahti on heinolalainen opettaja ja hän on ollut mukana esimerkiksi järjestämässä ja pitämässä tiedekerhoa. Myös Mia-Marin haastattelu järjestettiin sähköpostin välityksellä. Kysymyksiä kysyin viisi.

1. Olet ollut mukana tiedekerho toiminnassa. Kertoisitko siitä? Millainen kerho, kelle suunnattu ja mitä siellä tehdään?
2. Minkälainen on ympäristökasvatuksen tila Heinolassa tällä hetkellä? (Kun puhun ympäristökasvatuksesta, pitää se sisällään kaikki sen eri teemat ja ala lajit, kuten globaali-, ilmasto-, ja kestävä kehityksen kasvatus.)
3. Mitä osa-alueita tulisi kehittää?

4. Olisiko Heinolassa tarvetta esimerkiksi luontokoulu toiminnalle, tai ympäristökasvattajalle?
5. Mitä jäi kysymättä? Mitä haluaisit kertoa/lisätä?

Lahti kertoo aluksi tiedekerho toiminnasta. Tiedekerhoa Lahti on pitänyt Zonta-järjestön rahoituksella Zau-kampanjan aikana, jolloin myös Kailaan koululle haettiin Zau-kerhoa ja Lahti suoritti vaaditun tiede- ja teknologiakasvatuksenkurssin. Alun perin suunniteltu kuuden kerran kertaluontoinen kerho muuttuikin kuuden kerran kerhoksi ja neljäksi viikon mittaiseksi kesäleiriksi.

Lahti kertoo, että talvella kerhojen teemana oli ”Ruokaa ja reaktioita”. Kerho oli suunnattu viides ja kuudes luokkalaisille tytöille ja sen tarkoitus oli innostaa varsinkin tyttöjä hakeutumaan luma luokille ja miettimään ammatin valintaa luma-aineiden suuntaan. Vaikka kerhot olivatkin suunnattu tytöille, pojatkin olivat tervetulleita. Kerhoissa tehtiin esimerkiksi maidosta ja muovia, sokerisateenkaaria, superpalloja ja hometutkimusta.

Kesällä teemana oli Luonto ja Ympäristö. Silloinkin alkuperäinen suunnitelma oli yhdestä viikosta, mutta koska viikko täyttyi saman tien ja niin moni 4–6 luokkainen jäi ulkopuolelle, järjestin vielä toisen samana kesänä ja seuraavana kesänä kaksi. Leiriviikot tutkimme lähivesistöjen ja rantojen tilaa tekemällä havaintoja luonnossa ja tutkimalla mm. koululla erilaisia vedenpuhdistustapoja. Tutustuimme myös Heinolan jätevedenpuhdistamolle. (Lahti 2022.)

Seuraavaksi Lahti kertoo Heinolan ympäristökasvatuksen tilasta. Lahden mukaan ympäristökasvatus on Heinolassa pääasiassa koulujen vastuulla. Kouluissa ympäristökasvatus toteutuu erilaisina monialaisina oppimiskokonaisuuksina ja kaikkien oppiaineiden sisällä. Lahti kertoo kaipaavansa enemmän aikaa ja resursseja.

Itse ehkä kaipaisin enemmän aikaa ja resurssia viedä ympäristökasvatusta enemmän ulos luokkahuoneista ja osoittaa oppilaille konkreettisemmin, miten jokainen voi yksilötasolla tehdä niitä ilmastotekoja ja mitä kestävä kehitys on muuta kuin hienoja juhlapuheita. (Lahti 2022.)

Lahti päättää vastauksensa kertomalla omasta valmiudestaan ympäristökasvatuksen kehittämiseen.

Olen ehkä vähän huono ihminen vastaamaan siihen, tarvitaanko lisää ympäristökasvatusta tahi olisiko luontokoululle tarvetta, koska itse olen ensimmäisenä käsi pystyssä vapaaehtoisena sitä järjestämään. Siinä olisi unelmaduuni. (Lahti 2022.)

5.8 Heinolan rahoitushakemus

Päädyimme suunnittelemaan hankkeen nimeltä ”Potkua Heinolan ympäristökasvatukseen”. Hankkeen tavoitteena on luoda paikallinen, heinolalainen oppimateriaalipakettisarja. Oppimateriaalipaketit luotaisiin perustuen paikallisiin kohteisiin, ympäristöön ja jo saatavilla olevaan materiaaliin ja paikalliseen tietoon. Paketteja pääsisi suunnittelemaan ja luomaan korkeakouluopiskelijat yhdessä alueen kasvatuksen ammattilaisten ja muiden osaajien kanssa.

Hankesuunnitelmassa lähdimme korostamaan paikallista osaamista ja vaikuttavuutta, ekologinen kestävyys keskipisteenä. Hankkeella halutaan kannustaa opettajia viemään oppitunnit ulos luokkahuoneesta ja tutustumaan lähiympäristöön. Kaikki tuotettu materiaali tulee olemaan sähköistä, joten se olisi helposti saatavilla missä vain, vaikka keskellä metsää.

Hankesuunnitelmaan sisällytettiin myös karkea rahoitussuunnitelma, johon laskimme palkka-, materiaali-, matka- ja oheiskustannukset. Yhteensä summaksi kertyi 34 000 €. Hankesuunnitelma ja varsinainen hakemus ovat kokonaisuudessaan nähtävillä liitteissä 1 ja 2.

6 Yhteenveto

6.1 Ympäristökasvatus Heinolassa

Ympäristökasvatus on jo opetussuunnitelmiin sisäänrakennettu asia ja monet haastateltavista kokivat sen melko itsestään selvänä asiana. Se on osa jokapäiväistä toimintaa ja toiminnan suunnittelua. Kuitenkin jatkuvasti muuttuvassa maailmassa ja ympäristökriisien yleistyessä, tarve myös ympäristökasvatuksen kehitykseen on jatkuva.

Heinolassa ympäristökasvatus on pääsääntöisesti koulujen ja päiväkotien vastuulla. Ympäristökasvatus koetaan osana arkea ja itsestäänselvytenä. Koulujen ja päiväkotien ulkopuolella ympäristökasvatusta on jonkin verran tarjolla esimerkiksi lintuhoitolalla, näyttelyiden ja opastettujen kierrosten muodossa ja kansalaisopistolla luentoina, kursseina ja esimerkiksi taidekoulun muodossa, sekä ympäristöviikolla erilaisina tapahtumina, tempauksina ja luentoina.

Kansalaisopisto on Heinolassa suurin aikuisille ympäristökasvatusta ja -valistusta tarjoava elin. Kansalaisopiston kurssi tarjonta on toki kaikille avoin, mutta suurin osa palveluiden käyttäjistä on aikuisia. Kansalaisopistolla on tarjolla paljon kursseja ja luentoja, jotka suoraan ovat ympäristökasvatusta tai hyvin läheisesti liitettävissä ympäristökasvatukseen. Tarjolla on kierrätyskursseja, luentoja ja luentosarjoja vaihtelevista aiheista, vierailevia puhujia, käsityökursseja, taidekursseja, mediapaja nuorille ja erilaisia liikuntaryhmiä. Vaikka käsityökurssit ja liikunta eivät suoraan ole ympäristökasvatusta, näillä kursseilla käytetään kierrätettyjä materiaaleja ja liikutaan luonnossa, joten voidaan niiden katsoa olevan osa ympäristökasvatuksen ja -valistuksen kirjoja. Myös esimerkiksi taide on tärkeä tekijä luontoyhteyden luomisessa. Luonto on ollut kautta aikain taiteen inspiraation lähteenä. Taiteen keinoin voidaan herätellä ihmisiä niin erilaisten ympäristöongelmien, kuin luonnon kauneudenkin pariin. Kaikki keinot on sallittu ja Jyränkölässä niitä on tarjolla esimerkiksi mediapajan ja kuvataidekoulun muodossa.

Heinola myös osallistuu monin tavoin Lahden seudun ympäristöviikkoon. Ympäristöviikkoa vietetään syksyisin Heinolassa, Lahdessa, Sysmässä, Hartolassa, Iitissä ja Hollolassa. Ympäristöviikon julistekilpailu käydään koulujen välillä vuosittain ennen ympäristöviikkoa, viikolla on myös vaihtuva yleisökilpailu ja Lahdessa päätapahtuma Ympäristökylä. Kouluille ja varhaiskasvatukseen on verkossa tarjolla ilmaista materiaalia.

6.2 Ympäristökasvatuksen toteutus

Koska ympäristökasvatuksen vastuu on Heinolassa lähinnä kouluilla, on se sisällöltään opetussuunnitelmien mukaista ja suurimmilta osin oppiaineiden sisään rakennettua. Toiminnallisuus, eli luontoretket, ulkoilu ja luonnontutkiminen korostuu, varsinkin varhaiskasvatuksessa. Toteutukseen on kouluilla käytössään erilaisia välineitä. Esimerkiksi Rotaryjen lahjoittamana vesireppu, joka sisältää vesistön tutkimisen välineitä.

Toteutus on pitkälti opettajien vastuulla ja jokaisella opettajalla on omat tapansa toteuttaa tai olla toteuttamatta ympäristökasvatusta. Toiset noudattavat opetussuunnitelmien ja oppikirjojen sisältöä orjallisesti, toiset löyhemmällä otteella. Käytännössä ympäristökasvatus kouluissa ja päiväkodeissa toteutuu esimerkiksi luonnossa liikkumisesta, kierrätykseen opastamisesta ja ruokahävikin välttämisestä. Ympäristökasvatus voi jäädä myös hyvin pinnalliseksi tai jäädä toteutumatta lähes kokonaan resurssien ja ajan puutteen vuoksi.

6.3 Kehitys

Heinolasta löytyy loistavat puitteet kehittää ympäristö kasvatusta ja haastateltavissa voidaan huomata myös halua kehittyä. Kaupungista löytyy jo myös osaamista ympäristökasvatuksen saralta. Kehitys mahdollisuuksia on monia ja onkin hyvä miettiä mihin suuntaan halutaan lähteä.

Yhteistyön tärkeys korostuu, kun kyseessä on pieni kaupunki. Yhden yksittäisen toimijan on vaikea lähteä näin isoon kehitystyöhön yksin. Kehitystyö on myös pitkä prosessi, joten siihen vaaditaan sitoutuneita yhteistyökumppaneita. Myös resurssien lisääminen ja suunnitelmallisuus korostuvat tärkeinä seikkoina. Tällä hetkellä resurssit ovat rajalliset, vaikka intoa kehittämiseen olisikin.

Vakituisen ympäristökasvattajan palkkaaminen on yksi idea. Kasvattajan tulisi kuitenkin olla koko kaupungin yhteinen palvelu, sillä yhdelläkään yksittäisellä yksiköllä tuskin on mahdollisuutta palkkaamiseen. Luontokoulun perustamiseen löytyisi hyvät puitteet lintuhoitolalta, tämäkin kuitenkin vaatisi uuden henkilön palkkaamista. Tämän hetken resursseilla varteenotettavin idea, olisi olemassa olevan henkilökunnan kouluttaminen. Ympäristökasvatuksen koulutuksia järjestää esimerkiksi Suomen ympäristöopisto SYKLI. Rahoitushakemuksessa esitelty hanke, Potkua Heinolan ympäristökasvatukseen, voisi olla myös toteutettavissa oleva idea, mikäli sille rahoitus myönnetään.

7 Pohdinta

Valitsin ympäristökasvatuksen opinnäytetyöni aiheeksi silkasta mielenkiinnosta aihetta kohtaan ja näkemäni tarpeen perusteella. Suoritin Heinolan kaupungille harjoittelua vuonna 2022 ja olin mukana esimerkiksi ympäristöviikon järjestämisessä. Ympäristöviikolla pystyin näkemään selvän tarpeen ympäristökasvatuksen kehittämiseen keskustellessani ihmisten kanssa. En selvästi ollut myöskään ainut, joka näki samoin.

Haluan myös tulevana asiantuntijana saada mahdollisimman laajan kuvan ympäristöalasta. Vaikka kasvatusta ei asiantuntijateen kuuluakaan, koen sen olevan ehdottoman tärkeässä asemassa luomassa ihmisten näkemystä ympäristöön, luontoon ja itseyyteen. Kasvatuksen kautta voi insinöörikin nähdä miksi joku ajattelee, niin kuin ajattelee.

Koen ympäristökasvatuksen myös entistä tärkeämpänä ja ajankohtaisena aiheena Ukrainan sodan, energiakriisin ja materiaalipulan myötä. Tänä päivänä voi olla vaikeaa nähdä asiat toivon lampun valossa, ja synkät skenaariot varjostavat tulevaisuuden polkua.

Toteutin opinnäytetyöni laadullisena tutkimuksena, tutkimusmenetelmänäni puolistrukturoidut haastattelut. Alun perin ajatukseni oli toteuttaa tutkimus kyselynä, mutta haastattelut valikoituivat paremmaksi vaihtoehdoksi, sillä opinnäytetyön aikataulu oli tiukka ja kyselyiden vastausprosentti jää yleensä valitettavan huonoksi. Mukana haastatteluissa oli kasvatustalan ammattilaisia, kuten Heinolan koulutusjohtaja, opettajia ja varhaiskasvattajia, sekä luonnontieteiden ja ympäristöasioiden asiantuntijoita, kuten lintuhoitolan päällikkö ja Lahden ympäristökasvattajat. Haastateltavat valikoituivat aiempien kokemusteni ja kohtaamisieni perusteella harjoitellessani Heinolan kaupungilla, ja suositusten perusteella, joita sain niin opinnäytetyöni ohjaajilta kuin haastateltavilta itseltään.

Tavoitteena oli selvittää, miten Heinolassa ympäristökasvatus toteutuu ja miten sitä kannattaa lähteä kehittämään. Halusin selvittää, miten ympäristökasvatus käytännössä toteutuu ja todellisuudessa ilmenee Heinolan opetuksessa ja kasvatuksessa. Halusin myös selvittää, miten haastateltavat haluaisivat ympäristökasvatusta kehittää.

Haastateltaville kutsu (Liite 3) lähetettiin sähköpostin välityksellä. Haastattelut järjestettiin etäyhteydellä ja haastateltavan luvalla haastattelut nauhoitettiin. Nauhoitteet hävitetään opinnäytetyön valmistuttua. Osa haastatteluista järjestettiin sähköpostin välityksellä ”kirjeenvaihtona” aikataulu syistä. Haastattelut järjestettiin nopealla aikataululla muutaman viikon sisällä, sillä ELY keskuksen hakemuksen aikaraja läheni nopeasti, ja halusin saada edes jonkinlaista dataa ennen hakemuksen täyttämistä. Haastattelu kutsuihin sain vastauksia nopeasti ja kaikki haastateltavat ottivat kutsun hyvin vastaan.

Kysymykset haastatteluihin räätälöin hiukan erilaisiksi jokaiselle haastateltavalle, heidän erityisosaamisensa perusteella. Koin, että kysymykset jäävät liian ympäröiviksi, mikäli yritän kehittää tiukan setin samoja kysymyksiä kaikille. Kaikissa haastatteluissa kuitenkin pidettiin mielessä opinnäytetyön tutkimuskysymykset ja tavoitteet. Mielestäni onnistuin kysymysten laatimisessa ja asettelussa hyvin ja haastatteluissa syntyi hyvää keskustelua ja sain hyviä, monipuolisia vastauksia tutkimukseni tueksi.

Vaikka ympäristökasvatus elää ja voi hyvin opetussuunnitelmissa, voi se todellisuudessa jäädä vähäiseksi ja pinnalliseksi. Resurssien ja ajanpuutteen vaikutus ympäristökasvatuksen laadukkaaseen toteutukseen on varmasti suuri. Jos ja kun Heinolassa lähdetään ympäristökasvatusta johonkin suuntaan kehittämään, tulee kaikki yhteistyökumppanit sitouttaa prosessiin mukaan heti alusta. Tällaisia yhteistyökumppaneita voisivat olla esimerkiksi Jyränkölän kansalaisopisto, lintuhoitola ja Salpausselkä Geopark. Nämä toimijat ovat jo omillaan vahvalla perustalla Heinolassa, ja näistä löytyy osaamista ja ammattitaitoa kehitysprosessin läpiviemiseen. Lisäksi mukaan prosessiin olisi hyvä värvätä Lahden ympäristökasvattajat. Lahdesta löytyy valmiita materiaalia ja osaamista, jolla saataisiin Heinolan kehitysprosessi käyntiin. Toki mukaan voitaisiin värvätä myös esimerkiksi partio ja erilaiset kerhot ja muu vapaa-ajan toiminta. Monet haastateltavistakin osoittivat suurta intoa ja valmiutta ympäristökasvatuksen kehittämiseen Heinolassa, se nähtiin jopa välttämättömänä.

Pohtiessani kehitysideoita, vaihtoehtoja nousi esiin useita. Ensimmäisenä mieleen tuli Lahden mallia mukailleen, ympäristökasvattajan palkkaaminen Heinolaan. Heinola on kuitenkin pieni kaupunki verrattuna vaikkapa Lahteen ja on pohdittava, onko Heinolassa kuitenkaan mahdollisuuksia palkata uutta henkilöä täyttämään ympäristökasvattajan tarvetta, jos ympäristökasvattaja Heinolaan tulisi, olisi kasvattajan oltava koko kaupungin käytettävissä oleva palvelu, eikä esimerkiksi vain kouluille ja päiväkodeille. Olemassa olevan henkilökunnan kouluttaminen nousi varteenotettavammaksi ideaksi. Opettajien ja kasvattajien kouluttaminen olisi varsin tehokas ja resurssi ystävällinen tapa vahvistaa ympäristökasvatuksen asemaa Heinolassa. Toki tämä vaihtoehto vaatii mielenkiintoa ja osallistumista opettajilta ja kasvattajilta, kun ei ole kyse velvoitteesta. Opettajan tai kasvattajan oma asenne ja into ympäristökasvatusta kohtaan ovat merkittävässä asemassa.

Rahoitusta haettaessa muovailtu hankesuunnitelma voisi myös olla ihan toteutuskelpoinen idea. Hankkeessa luotaisiin valmiita paketteja räätälöitynä juuri Heinolan tarpeisiin ja Heinolan lähiympäristöön sopivaksi. Samankaltaista työtä on tehnyt myös Salpausselkä Geoparkin paikallispolkutyöryhmä. Nämä kaksi eivät riitelisi keskenään vaan ennemminkin voisivat saada tukea toisiltaan.

Kirkonkylän koulun puurunkoinen uudisrakennus antaisi myös erinomaiset mahdollisuudet vihreä lippu toiminnan henkiin herättämiselle. Heinolassa ei tällä hetkellä ole yhtään vihreän lipun koulua tai päiväkotia. Vihreä lippu on osoitus kestävän kehityksen mukaisesta toiminnasta. Vihreä lippu voisi olla hyvä virstanpylväs ympäristökasvatuksen kehitystyössä ja siitä voitaisiin saada potkua kehitystyöhön.

Kehitystyö vaatii pitkäjänteisyyttä, sitoutumista ja vahvaa yhteistyöverkostoa. Pienessä kaupungissa tiivis työryhmä ja yhteinen päämäärä on erityisen tärkeä. Haastatteluiden perusteella ehdottaisinkin, että Heinolassa lähdetään ihan ensimmäiseksi keräämään tätä ydinporukkaa yhteen. Heinolan vuonna 2022 hyväksytyssä strategiassa ohjaavat arvot olivat uudistuminen, välittäminen ja tuloksellisuus. Mielestäni tässä on oikein hyvät lähtökohdat kehitykselle.

Lähteet

Aaltio, I. Juuti, P. Puusa, A. 2020. Laadullisen tutkimuksen näkökulmat ja menetelmät. E-kirja. Helsinki: Gaudeamus. LAB Primo.

Asikainen, S. 2022. Heinolan uusi Kirkonkylänkoulu saa puisen rungon- tavoite valmistumiselle on syksy 2024. Itä-Häme 22.3.2022. Viitattu 12.12.2022. Saatavissa <https://www.itahame.fi/paikalliset/4521748>

Cantell, H. Aarnio-Linnavuori & E. Tani, S. 2020. Ympäristökasvatus: Kestävän tulevaisuuden käsikirja. E-kirja. Jyväskylä: PS-kustannus. Lab Primo.

Elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskus. 2022. Kuulutus ELY-keskuksista haettavista harkinnanvaraisista valtionavustuksista. ELY-keskus. Kuulutus. Viitattu 13.12.2022. Saatavissa <https://www.ely-keskus.fi/documents/10191/44965/Kuulutus+ELY-keskuksista+haettavista+harkinnanvaraisista+valtionavustuksista+18.10.2022.pdf/9efeecf8-cb43-e605-db35-3958200e2c9d?t=1665727739567>

Elinkeino-, liikenne-, ja ympäristökeskus. 2022. Ympäristökasvatuksen ja -valistuksen hankeavustukset. Viitattu 22.10.2022. Saatavilla <https://www.ely-keskus.fi/avustukset-ymparistokasvatus>

FEE Suomi. Tietoa meistä. Viitattu 10.11.2022. Saatavilla <https://feesuomi.fi/toiminta/>

Helander, P. 2022. Koulutusjohtaja. Heinolan kaupunki. Haastattelu 11.11.2022.

Jelkänen, J. 2022. Ympäristökasvattaja. Lahden kaupunki. Haastattelu 7.11.2022.

Keski-Suomen ELY. 2022. Keski-Suomen ELY-keskuksen avustukset ympäristökasvatuksen ja -valistuksen hankkeille 2022: hankkeiden lyhyet kuvaukset. Muistio. Viitattu 22.10.2022. Saatavilla <https://www.ely-keskus.fi/documents/10191/41709504/Rahoitettavien+hankkeiden+lyhyet+kuvaukset+2022.pdf/4d257845-79c6-cc67-ce7f-0e53b04fb78e?t=1655371879095>

Keski-Suomen ELY. 2021 Keski-Suomen ELY-keskuksen avustukset ympäristökasvatuksen ja valistuksen hankkeille 2021: hankkeiden lyhyet kuvaukset. Muistio. Viitattu 14.12.2022. Saatavissa: <https://www.ely-keskus.fi/documents/10191/41709504/Hankeavustukset+ymp%C3%A4rist%C3%B6kasvatukseen+ja+-valistukseen+2021+lyhyet+kuvaukset.pdf/bcaafd3c-093f-9f66-809f-0b71e75e8294?t=1637832367916>

Keski-Suomen ELY. 2020. Ympäristökasvatuksen ja -valistuksen hankeavustukset 2020: avustettavien hankkeiden lyhyet kuvaukset. Muistio. Viitattu 14.12.2022. Saatavissa: <https://www.ely->

keskus.fi/documents/10191/39479717/Avustettavien+ymp%C3%A4rist%C3%B6kasvatus-hankkeiden+lyhyet+kuvaukset+2020/e19d8e8d-a159-4384-95f3-8a9656fc57fb

Lahti, M-M. 2022. Koulunkäynninohjaaja. Kailaan koulu. Haastattelu 2.12.2022.

Lappalainen, R. 2022. Varhaiskasvatuksen opettaja. Rainion päiväkoti. Haastattelu 16.12.2022.

Marjamäki, E. Ympäristökasvattaja. Lahden kaupunki. Haastattelu 7.11.2022.

Metsähallitus. UNESCO Global Geopark. Viitattu 21.11.2022. Saatavilla: <https://www.luontoon.fi/geoparkit>

Nykänen, V. 2022. Opettaja. Kailaan koulu. Haastattelu 29.11.2022.

Ojasalo, K., Moilanen, T. & Ritalahti, J. 2015. Kehittämistyön menetelmät: Uudenlaista osaamista liiketoimintaan. E-kirja. Helsinki: Sanoma Pro. Lab Primo.

Palmer, J. 1998. Environmental Education in the 21st century: Theory, Practice, Progress and Promise. E-kirja. Lontoo: Routledge. LAB Primo.

Ulkoministeriö. Agenda 2030-kestävän kehityksen tavoitteet. Viitattu 17.10.2022. Saatavilla <https://um.fi/agenda-2030-kestavan-kehityksen-tavoitteet>

Vihreä lippu. Vihreä lippu-ohjelma. Viitattu 10.11.2022. Saatavilla <https://vihrealippu.fi/vihrealippu/>

Salmi, T-S. 2022. Lintuhoitolan päällikkö. Heinolan kaupunki. Haastattelu 17.11.2022.

Sarkkinen, S. 2017. Mitä ympäristökasvatus on? Ympäristökasvatus-lehti. Nro 2/2017. Viitattu 6.12.2022. Saatavissa <https://feesuomi.fi/lehti/mita-ymparistokasvatus-on/>

Strategia päivitys. 2022. Hyvä kasvaa Heinolassa-strategia 2030. Heinolan kaupunki. Viitattu 16.12.2022. Saatavissa https://www.heinola.fi/wp-content/uploads/2022/05/Strategian-paivitys_valtuusto16052022.pdf

Suomi, S. 2022. Rehtori. Heinolan kansalaisopisto. Haastattelu 14.11.2022.

Tuomi, J. Sarajärvi, A. 2018. Laadullinen tutkimus ja sisällönanalyysi. E-kirja- Helsinki: Kustannusosakeyhtiö Tammi. LAB Primo.

Tutkimuseettinen neuvottelukunta. 2021. Hyvä tieteellinen käytäntö (HTK). Viitattu 10.12.2022). Saatavissa <https://tenk.fi/fi/tiedevilppi/hyva-tieteellinen-kaytanto-htk>

Visit Lahti. Salpausselkä Geopark- Veden muovaama maisema. Viitattu 13.12.2022. Saatavissa <https://visitlahti.fi/etusivu/salpausselkageopark/>

Vuori-Gråman, E. Päiväkodin johtaja. Rainion päiväkot. Haastattelu 16.12.2022.

Liite 1. Heinolan hakemus ympäristökasvatuksen ja -valistuksen hankkeiden avustukseen.

Elinkeino-, liikenne- ja
ympäristökeskus

Viranomaisen täyttää
Dnro

AVUSTUSHAKEMUS YMPÄRISTÖKASVATUS- JA VALISTUSHANKKEESEEN

ELY-keskus	
☒ Keski-Suomen ELY-keskus	
Hakemus on luonteeltaan	
☐ Uusi hakemus	☐ Jatkohakemus

1. Hakija

Tyyppi		Y-tunnus	
☐ Yritys	☐ Yhdistys/yhteisö	☒ Kunta	1068892-9
Hakijan nimi		Toimipaikka	
Heinolan kaupunki		Ympäristönsuojeluyksikkö	
Katuosoite 1		Katuosoite 2	
PL1001			
Postinumero	Postitoimipaikka		
18101	Heinola		
Puhelinnumero	Sähköposti		
0384930	kirjaamo(at)heinola.fi		
IBAN-pankkitili			
Lyhyt kuvaus hakijan toiminnasta			
Heinolan ympäristökasvatuksen ja -valistuksen kehittämishanke			
Onko hakija tai tämän edustaja tuomittu lainvoimaisella päätöksellä rangaistukseen vallionavustuksen myöntövuonna tai sitä edeltäneinä kahtena edellisenä vuotena luvattoman ulkomaisen työvoiman käytöstä tai työnantajan ulkomaalaisrikkomuksesta? Mikäli vastaus on kyllä, tulee avustuksen hakijan antaa asiasta lisäselvitys.			
☐ Kyllä ☒ Ei			
Selvitys			
Onko hakijalle määrätty lainvoimaisella päätöksellä työsopimuslaissa tarkoitettu seuraamusmaksu? Mikäli vastaus on kyllä, tulee avustuksen hakijan antaa asiasta lisäselvitys.			
☐ Kyllä ☒ Ei			
Selvitys			

2. Yhteyshenkilön nimi ja yhteystiedot (jos eri kuin hakija)

Sukunimi		Etunimi	
Laitinen		Tarja	
Katuosoite 1		Katuosoite 2	
Postinumero	Postitoimipaikka		
pl10101	Heinola		
Puhelin	Sähköposti		
04478888660	tarja.laitinen (at)heinola.fi		

3. Hanke

Hankkeen nimi
Potkua ympäristökasvatukseen Heinolassa

<p>Mikä on hankkeen tavoite ja merkitys? Mihin tarpeeseen se vastaa?</p> <p>1. Verkostoituminen Heinolan ympäristökasvatusosaajien kanssa. 2. Paikallisten ympäristökasvatus oppimateriaalipaketien luominen. 3. Kannustus oppimateriaalien käyttöön ja alueellisen viestinnän parantaminen. 4. Ekologinen kestävyys, elävän kulttuuri perinnön vaaliminen ja kestävien elämän tapojen omaksuminen osaksi arkea. Kaikki hankkeessa tuotettu materiaali on sähköistä ja saatavilla missä vaan, vaikka metsässä!</p>															
<p>Mitkä ovat hankkeen tulokset? Millaisia konkreettisia muutoksia hankkeella tavoitellaan?</p> <p>Konkreettisena tuotoksena olisivat paikalliset oppimateriaalipaketit. Paketit olisivat vapaasti saatavilla ja verkkopohjaisia, eli käytettävissä missä ja milloin vain. Pidempi aikaisena ja kauaskantoisempaa vaikutuksena haluamme nähdä viestinnän paranemista ja aktiivisempaa ympäristökasvatusta.</p> <p>Heinolassa lähdetään toteuttamaan ympäristökasvatusta ja -valistusta säännöllisesti ja suunnitelmallisesti</p>															
<p>Mitkä ovat hankkeen keskeiset toimenpiteet?</p> <p>Ensiksi hankkeelle palkattaisiin projektityöntekijä. Työntekijäksi on ajateltu korkeakouluopiskelijoita. Haluamme tukea lähialueiden nuoria tarjoamalla harjoittelumahdollisuuden tämän projektin parissa. Harjoittelijoita olisi koko hankkeen aikana 3 tai 4, eli noin 5kk jaksoissa.</p> <p>Aikataulua seuraten hanke lähtee liikkeelle hyvästä suunnittelusta ja ohjausryhmän kokoamisesta. Ohjausryhmän pohjana voidaan käyttää aiemmin mainitun opinnäytetyön haastateltavia. Tässä vaiheessa päästään myös verkostoitumaan alueen osaajien kanssa. Suunnittelu ja selvitystyössä selvitetään mitä kaikkea valmista materiaalia on jo käytössä ja suunnitellaan hankkeen kulkua. Hankkeen aikana tehtäisiin yhteistyötä myös Lahden seudun ympäristöviikon kanssa. Kesällä voitaisiin järjestää jotakin yhteistä tapahtumaa. Tarkempi suunnitelma kuvattu hankesuunnitelmassa.</p>															
<p>Millaisia resursseja (esim. osaaminen, tilat, verkostot, rahoitus) hakijalla on hankkeen onnistuneeseen toteuttamiseen?</p> <p>Hankkeelle palkataan projektityöntekijä. Projektityöntekijä saa käyttöönsä Heinolan kaupungin tarjoamat työvälineet ja tilat. Kaikki materiaali tuotetaan sähköisenä, joten hankkeen tärkeimmät resurssit muodostuvat palkka-, matka- ja muut oheiskulut.</p> <table> <tr> <td>Kulut</td> <td>€</td> <td></td> </tr> <tr> <td>Projektityöntekijän palkka</td> <td></td> <td>24 000 e</td> </tr> <tr> <td>Matkat ja materiaalit</td> <td>4000 e</td> <td></td> </tr> <tr> <td>Oheiskulut</td> <td>6000 e</td> <td></td> </tr> <tr> <td>Yhteensä</td> <td>34 000 e</td> <td></td> </tr> </table>	Kulut	€		Projektityöntekijän palkka		24 000 e	Matkat ja materiaalit	4000 e		Oheiskulut	6000 e		Yhteensä	34 000 e	
Kulut	€														
Projektityöntekijän palkka		24 000 e													
Matkat ja materiaalit	4000 e														
Oheiskulut	6000 e														
Yhteensä	34 000 e														

Miten hankkeella saavutettujen tulosten jatkuvuudesta tai jatkokäytöstä huolehditaan?

Kaikki mitä hankkeessa tapahtuu, dokumentoidaan. Dokumentointi tapahtuu raportoimalla, kuvilla, teksteillä, yhteydenpidolla ja tallenteilla. Tuotettua dokumentointia käytetään materiaalina Heinolassa ympäristökasvatuksen jatkotoiminnoissa.

Hankkeen päätteeksi ohjausryhmän jatkokehitysideat ja hankkeen onnistumisen sekä hyödyllisyyden arviointi kerätään kyselyn tai yksilöhaastatteluiden avulla.

Hankkeen jatkoseurantaan perustetaan Heinolan ympäristökasvatusryhmä.

Onko hanke hakijan mielestä pääasiassa
 valtakunnallisesti merkittävä alueellisesti merkittävä

Koko hankkeen toteutusaika
 Alkaa (pp.kk.vvvv) **01.03.2023** Päättyy (pp.kk.vvvv) **30.6.2024**

4. Hankkeen rahoitussuunnitelma

Haettava avustus	34 000 e	Oma rahoitus	
Muu julkinen rahoitus		Muu yksityinen rahoitus	
Kokonaisrahoitus		34 000 e	

Sisältyykö kustannuksiin arvonlisävero?
 Kyllä Ei
 Selvitys hakijan arvonlisäverovelvollisuudesta:
 Arvonlisävero ei jää hakijan lopullisiksi kustannuksiksi.

5. Liitteet

Hankehakemuksessa tulee esittää seuraavat tiedot yhtenä tai useampana tiedostona.

Hankkeen tavoitteet ja yksityiskohtainen kuvaus toimenpiteistä
 Eritelty kustannusarvio
 Eritelty rahoitussuunnitelma
 Suunnitelma tulosten levittämisestä ja hyödyntämisestä

7. Suostumus sähköiseen tiedonantoon

Jos hakija antaa suostumuksen sähköiseen tiedoksiantoon (sähköisestä asiointista viranomaistoiminnassa annetun lain 19 §:n mukaisesti), päätös voidaan toimittaa tällöin sähköpostitse. Jos vastasit "kyllä", varmista, että olet antanut toimivan sähköpostiosoitteen. Jos vastaat "ei", päätös toimitetaan postitse.

Voidaanko päätös toimittaa sähköisesti? Kyllä Ei Sähköpostiosoite **kirjaamo(at)heinola.fi**

8. Allekirjoitus

Paikka ja päiväys 30.11.2022	Allekirjoitus
	Nimenselvennys Keijo Houhala, tekninen toimialajohtaja

Liite 2. Liite 2. Hankesuunnitelma- Potkua! Heinolan ympäristökasvatukseen

Potkua Heinolan ympäristökasvatukseen! -hanke
Hankesuunnitelma
28.11.2022
Heinolan kaupunki

1 Hankkeen tarve

Heinolan kaupungille on valmistumassa opinnäytetyö aiheesta "ympäristökasvatus Heinolassa". Opinnäytetyössä on tutkivalla otteella tarkasteltu Heinolan ympäristökasvatuksen nykytilaa ja kehitysmahdollisuuksia. Opinnäytetyössä on haastateltu Heinolan kasvatusalan ammattilaisia ja muita ympäristökasvatuksen kannalta tärkeitä henkilöitä. Kaikissa haastatteluissa kehitys nähtiin välttämättömänä. Opinnäytetyön perusteella voidaan sanoa myös, että Heinolassa olisi tilaa suunnitelmalliselle ympäristökasvatukselle ja sen kehitykselle tämän kokeilu ja kehitys hankkeen muodossa.

Kilpailuvaikutuksia hankkeella ei juuri ole, koska ympäristökasvatuksen toimintaa ei juurikaan Suomessa tuoteta kaupallisena palveluna. Ympäristökasvatuksen tavoitteita toteutetaan jonkin verran harrastus ja järjestötoimintana, kuten partiossa, 4H-kerhoissa ja Mannerheimin lastensuojelijoihin, ym. Nämä eivät ole hankkeen toiminnan kanssa kilpailevaa toimintaa vaan voivat olla toimintaa tukevia yhteistyökumppaneita.

2 Kohderyhmä

Kohderymänä hankkeella on lapset, nuoret ja aikuiset. Haluna on luoda materiaalia, joka on kaikkien käytettävissä, jokaiselle jotakin, painottuen kuitenkin enemmän lapsiin ja nuoriin koulujen kautta. Hankkeen tavoitteena on tuottaa paikallistietoa ja osaamista hyödyntäen oppimateriaalia niin kouluille, päiväkodeille, kuin aikuisillekin.

Toiminnan suunnitteluun haluamme osallistaa ohjausryhmän kautta esimerkiksi Heinolan koulut ja päiväkodit, lintuhoitolan, Heinolan kansalaisopiston ja kolmannen sektorin järjestöt.

3 Hankkeen tavoitteet

Hankkeen tavoitteena on Heinolan kaupungin ympäristökasvatuksen suunnitelmallinen rakentaminen ja kehittäminen. Tarkoituksena on luoda paikallista tietoa, taitoa ja osaamista hyödyntäen oppimateriaali paketteja, tukemaan Heinolan kaupungin ympäristökasvatuksen toteuttamista. Hankkeen tavoitteena on myös tuottaa vähintään yksi korkeakoulutasoinen opinnäytetyö. Hankkeen toteutus sijoittuisi ajalle huhtikuu 2023- kesäkuu 2024.

Valmista opetusmateriaalia on internet pullollaan, mutta haluammekin luoda paketteja, jotka ovat ihan Heinolan omia. Pakettien avulla voidaan tutustua Heinolan geologisiin kohteisiin, tutkia vesistöjä, luoda vahvaa luontosuhdetta omassa lähiympäristössä, tutustua Heinolan ympäristön tyypillisiin piirteisiin ja tutkailla paikallista biodiversiteettiä ja miettiä, miten Heinola voisi olla entistä kestävämpi.

Haluamme oppimateriaalipaketeilla kannustaa opettajia tuomaan oppitunneille ympäristökasvatuksen eri teemoja. Haluamme kannustaa viemään oppitunnit ulos lähiympäristöön ja tuomaan lähiympäristön koululuokkiin. Haluamme luoda paketteja, joita on helppo käyttää matalalla kynnyksellä, paikallista ympäristöä ja tietoa hyödyntäen. Tässä voisimme hyödyntää esimerkiksi Salpausselkän Geoparkin Heinolan paikallispolkua ja Heinolan lintuhoitolan tarjoamia mahdollisuuksia.

Eli siis tavoitteet ovat seuraavat

1. Verkostoituminen Heinolan osaajien kanssa.
2. Paikallisten oppimateriaalipakettien luominen.
3. Kannustus oppimateriaalien käyttöön ja alueellisen viestinnän parantaminen.
4. Ekologinen kestävyys, elävän kulttuuri perinnön vaaliminen ja kestävien elämän tapojen omaksuminen osaksi arkea.

Kaikki hankkeessa tuotettu materiaali on sähköistä ja saatavilla missä vaan, vaikka metsässä!

Hanke tavoitteet toteuttavat Heinolan kaupungin strategiaa, Hyvä kasvaa Heinolassa- strategia 2030. Strategiassa kuvatut arvot välittäminen, uudistuminen ja tuloksellisuus, ohjaavat työtä kaikissa sen vaiheissa.

4 Toteutus

4.1 Aikataulu

Potkua Heinolan ympäristökasvatukseen – hanke aikataulu

Maaliskuu, 2023	Projektin selvitys ja suunnittelutyö
Huhtikuu	Projektin selvitys ja suunnittelutyö
Toukokuu	Ohjausryhmän kokoaminen
Kesäkuu	Yhteistapahtuma Seudullisen ympäristöviikon kanssa, 5.6 Maailman ympäristöpäivä
Heinäkuu	Paikallisen ympäristökasvatuksen oppimateriaalin valmistelua
Elokuu	Paikallisen ympäristökasvatuksen oppimateriaalin valmistelua
Syyskuu	Paikallisen ympäristökasvatuksen oppimateriaalin valmistelua, Ohjausryhmän kokous
Lokakuu	Kokeilujakso 1. , jossa testataan oppimateriaalien toimivuutta
Marraskuu	Kokeilujakso 1., jossa testataan oppimateriaalien toimivuutta
Joulukuu	Kokeilujakso 1. raportointi ja käyttäjäkokemusten analysointi
Tammikuu, 2024	Paikallisen ympäristökasvatuksen oppimateriaalin kehittämistä, kokeilujakso 1. käyttäjäkokemusten perusteella, Ohjausryhmän kokous
Helmikuu	Paikallisen ympäristökasvatuksen oppimateriaalin kehittämistä, kokeilujakso 1. käyttäjäkokemusten perusteella
Maaliskuu	Kokeilujakso 2.
Huhtikuu	Kokeilujakso 2.
Toukokuu	Kokeilujakso 2.
Kesäkuu	Raportointi ja jatkotoimenpiteistä sopiminen

4.2 Toimenpiteet

Ensiksi hankkeelle palkattaisiin projektityöntekijä. Työntekijäksi on ajateltu korkeakouluopiskelijoita. Haluamme tukea lähialueiden nuoria tarjoamalla harjoittelumahdollisuuden tämän projektin parissa. Harjoittelijoita olisi koko hankkeen aikana 3 tai 4, eli noin 5kk jaksoissa.

Aikataulua seuraten hanke lähtee liikkeelle hyvästä suunnittelusta ja ohjausryhmän kokoamisesta. Ohjausryhmän pohjana voidaan käyttää aiemmin mainitun opinnäytetyön haastateltavia. Tässä vaiheessa päästään myös verkostoitumaan alueen osaajien kanssa. Suunnittelu ja selvitystyössä selvitetään mitä kaikkea valmista materiaalia on jo käytössä ja suunnitellaan hankkeen kulkua.

Hankkeen aikana tehtäisiin yhteistyötä myös Lahden seudun ympäristöviikon kanssa. Kesällä voitaisiin järjestää jotakin yhteistä tapahtumaa.

Taustalla pyörii koko ajan se tärkein eli opetuspakettien luominen. Tämä olisi harjoittelijan päätehtävä. Oppimateriaalipaketit lähetettäisiin koulujen opettajille testikäyttöön kokeilujaksolla 1. Kokeilujaksolla opettajat pääsisivät testaamaan pakettien toimivuutta ja antamaan palautetta niiden sisällöstä, teemoista, tyylistä, käytettävyydestä ja toimivuudesta.

Ensimmäisen kokeilujakson palautteen perusteella voidaan tarkkailla pakettien muokkaus mahdollisuuksia ja toteuttaa tarvittavat muutokset. Muutoksien jälkeen alkaa kokeilujakso 2. Toisen testaus jakson aika parannellut paketit lähtisivät taas opettajille ja näistäkin pyydetään palaute. Lopuksi raportointi ja jatkotoimenpiteistä sopiminen.

5 Tuotokset, tulokset ja vaikutukset

Konkreettisenä tuotoksena olisivat paikalliset oppimateriaalipaketit. Paketit olisivat vapaasti saatavilla ja verkkopohjaisia, eli käytettävissä missä ja milloin vain.

Pidempi aikaisena ja kauaskantoisempana vaikutuksena haluamme nähdä viestinnän paranemista ja aktiivisempaa ympäristökasvatusta.

6 Hankkeen hallinnointi

6.1 Hankkeen toimijat ja organisoituminen

Hankkeen päätoimija olisi Heinolan kaupungin ympäristönsuojelun yksikkö ja harjoittelija toimisi tämän yksikön alaisena. Ohjausryhmän jäsenet taas tulisivat eri puolilta Heinolan kaupungin organisaatiota ja vähän sen ulkopuoleltakin.

6.2 Hankkeen resurssit

Hankkeelle palkataan projektityöntekijä. Projektityöntekijä saa käyttöönsä Heinolan kaupungin tarjoamat työvälineet ja tilat. Kaikki materiaali tuotetaan sähköisenä, joten hankkeen tärkeimmät resurssit muodostuvat palkka-, matka- ja muut oheiskulut.

Kulut	€
Projektityöntekijän palkka	24 000
Matkat ja materiaalit	4000
Oheiskulut	6000
Yhteensä	34 000

Projektin ohjaus Heinolan ympäristönsuojelussa toteutetaan virkatyönä.

6.3 Viestintä

Viestinnässä hyödynnetään olemassa olevia kanavia. Kaupungin sisäisiä kanavia, somea ja nettisivuja. Hankkeen viestinnän tulee olla läpinäkyvää ja sen on oltava kaikkien saatavilla.

Kaupungin sisäisissä kanavissa voidaan julkaista tiedotteita hankeen etenemisestä, sisäisten kanavien kautta saadaan myös yhteys opettajiin. Somessa voidaan kertoa Heinolan asukkaille hankkeesta.

6.4 Seuranta ja arviointi

Kaikki mitä hankkeessa tapahtuu, dokumentoidaan. Dokumentointi tapahtuu raportoimalla, kuvilla, teksteillä, yhteydenpidolla ja tallenteilla. Tuotettua dokumentointia käytetään materiaalina Heinolassa ympäristökasvatuksen jatkotoiminnoissa.

Hankkeen päätteeksi ohjausryhmän jatkokehitysideat ja hankkeen onnistumisen sekä hyödyllisyyden arviointi kerätään kyselyn tai yksilohaastatteluiden avulla.

6.5 Riskit ja niihin varautuminen

Riskin kuvaus	Seuraus, jos riski toteutuu	Toimenpiteet riskin poistamiseksi tai pienentämiseksi	Vastuutaho (ohjausryhmä, projektipäällikkö, hanketyöntekijä...)
-Hanketyöntekijän vaihtuminen	-Hanketyöntekijän vaihtuminen on tässä tapauksessa suunniteltua, mutta ei riskitöntä-	-Hyvä dokumentointi. Kaikki havainnot kirjataan ylös. Projektipäällikkö valvoo hanketyöntekijöiden työtä ja seuraa dokumentointia. -läpinäkyvä, jatkuva viestintä ohjausryhmän ja hanketyöntekijän välillä	Projektipäällikkö Hanketyöntekijä Ohjausryhmä
-Osallistumisen ja aktiivisuuden puute	- Palaute paketeista jää pinnalliseksi tai olemattomaksi - Koe käyttäjät eivät osallistu hankkeeseen.	-Hyvä viestintä kouluille päin -kannustaminen palautteen antamiseen -Tehdään palautteen antamisesta helppoa ja nopeaa. -Korostetaan pakettien käyttäjäystävällisyyttä	Projektipäällikkö Hanketyöntekijä Ohjausryhmä

Liite 3. Kutsu haastatteluun.

Hei!

Olen Emma Husu ja opiskelen energia- ja ympäristötekniikkaa LAB ammattikorkeakoulussa ja olen tekemässä opinnäytetyötäni Heinolan kaupungille, aiheesta Ympäristökasvatus Heinolassa. Opinnäytetyö käsittelee ympäristökasvatuksen nykytilaa ja kehitysmahdollisuuksia Heinolassa.

Tarkoitukseni on koota tietoa haastattelujen muodossa Heinolan kasvatuksen ammattilaisilta ja muilta aiheen parissa työskenteleviltä. Haastattelu pidettäisiin Teamisissa ja se kestäisi noin 15-30min. Haastattelut pidettäisiin lähiviikkoina eli viikoilla 45 ja 46.

Haluankin kutsua sinut mukaan haastateltavaksi. Oletthan yhteydessä minuun mahdollisimman pian, niin sovitaan aika haastattelulle. Haastattelu nauhoitetaan suostumuksellasi. Nauhoite tulee vain minun käyttööni muistiinpanoja varten. Kysymykset liittyvät siis Ympäristökasvatukseen ja sen tilaan ja tulevaisuuden mahdollisuuksiin Heinolassa.

Opinnäytetyötä ohjaavat

Tarja Laitinen

Vastaava ympäristönsuojelutarkastaja

Heinolan kaupunki

tarja.laitinen@heinola.fi

Pia Haapea

Yliopettaja

LAB ammattikorkeakoulu

pia.haapea@lab.fi

Ystävällisin terveisin,

Emma Husu

Opiskelija

emma.husu@student.lab.fi